

LIBER SEPTIMUS DECIMUS.

q. 25 f. 241

I.

R MANDATI UEL CONTRA R

SEPA

1 PAULUS libro trigensimo secundo ad edictum. Obligatio mandati consensu [B.14, 1, 1] S
 1 contrahentium consistit. Ideo pér nuntium quoque uel per epistulam mandatum suscipi 5
 2 potest. Item siue 'rogo' siue 'uolo' siue 'mando' siue alio quocumque uerbo scripscerit,
 3 mandati actio est. Item mandatum et in diem differri et sub condicione contrahi potest.
 4 Mandatum nisi gratuitum nullum est: nam originem ex officio atque amicitia trahit, con-
 trarium ergo¹ est officio merces: interueniente enim pecunia res ad locationem et con-
 ductionem potius respicit. 10

2 GAIUS libro secundo cottidianarum². Mandatum inter nos con- [B.14, 1, 2. L 8, 26 pr. ... § 6] S*
 trahitur, siue mea tantum gratia tibi mandem siue aliena tantum siue mea et aliena siue
 mea et tua siue tua et aliena. quod si tua tantum gratia tibi mandem, superuacuum est
 1 mandatum et ob id nulla ex eo obligatio nascitur. Mea tantum gratia interuenit man-
 datum, ueluti si tibi mandem, ut negotia mea geras uel ut fundum mihi emeres uel ut pro 15
 2 me fideiubeas. Alienam tantum, ueluti si tibi mandem, ut Titii negotia gereres uel ut fun-
 dum ei emeres uel ut pro eo fideiubeas. Mea et aliena, ueluti si tibi mandem, ut mea et
 Titii negotia gereres uel ut mihi et Titio fundum emeres uel ut pro me et Titio fideiubeas.
 4 Tua et mea, ueluti si mandem tibi, ut sub usuris crederes ei, qui in rem meam mutua-
 5 retur. Tua et aliena, ueluti si tibi mandem, ut Titio sub usuris crederes: quod si, ut sine 20
 6 usuris crederes, aliena tantum gratia interuenit mandatum. Tua autem gratia interuenit
 mandatum, ueluti si mandem tibi, ut pecunias tuas potius in emptiones praediorum colloces
 quam faeneres, uel ex diuerso ut faeneres potius quam in emptiones praediorum colloces:
 cuius generis mandatum magis consilium est quam mandatum et ob id non est obligato-
 rium, quia nemo ex consilio obligatur, etiamsi non expedit ei cui dabatur, quia liberum 25
 est cuique apud se explorare, an expedit sibi consilium.

3 PAULUS libro trigensimo secundo ad edictum. Praeterea in causa mandati [B.14, 1, 3] S
 etiam illud uertitur, ut interim nec melior³ causa mandantis fieri possit, interdum melior,
 F[P(VU)]

¹ uero (u. i.)? ² rerum cottidianarum siue aureorum F². qui compilarunt digesta, tractantes
Gaii libros rerum cottidianarum siue aureorum plenum titulum praescripserunt excerptis ex libro
primo omnibus, item secundi libri iis quae reperiuntur in digestorum titulis 1, 8, 7, 1, 8, 8, 4,
41, 1, quae spectant omnia ad partem libri eius anteriorem: breuiorem titulum dederunt modo
hoc modo illa parte eius omessa in excerptis ex libro secundo quae reperiuntur in digestorum
titulis 17, 1, 2, 18, 6, 19, 2, 22, 1, 41, 3, 44, 7, quae spectant omnia ad partem libri eius poste-
riorem, item in excerptis ex libro tertio (44, 7, 4, 5), excepto uno loco 50, 13, 16, ut appareat
dum progrediuntur in libro excerptendo inscriptiones eos ad compendium redegisse. haec sic
procedunt ratione habita manus primae libri Florentini: nam secunda quinque locis (17, 1, 2, 4:
17, 2, 72: 22, 1, 28: 44, 7, 4) inscriptiones espletuit omnino ex interpolatione ³ nec melior
ne deterior (u. i.)?

4 secundo om. F¹ 5 consistit it ideo F² 7 dif-
 feri FU² 8 contrarium ergo] contrarium uero
Bynkershoek: ἐΝΑΝΤΙΟΥΤΑΙ Δὲ ΤΟΥΤΟΙΣ Η ΤΟΥ ΜΙ-
ΘΟΥΔΩΣΙΚ BS (πλ.) 11 cottidianarum] rerum
cott. siue aureorum F² 16 negotii F² 21 tan-
tum bis P² | autum F² 22 ut] uel P² 23 afae-
neres F² | afaeneres F² 25 dabatur] F²,

dabitur F²PVU cum Inst. 28 ut interim nec
 melior seq.] eadem legerunt Graeci: ὅτε ἐν-
 τεῦθεν γίνεσθαι καλλίστα τὴν αἰρεσίν τούτην
 λόμενον· ἔσθ' ὅτε δέ καλλίστα, οὐδέποτε χειρόνα
BS (πλ.) collato sch. 2 Stephanī uerb. οὐδὲ κρεί-
τονα ποιῆσαι: nam quod interim uerterunt, quasi
esseet inde, conjectura est | causam PV

1 deterior uero numquam. Et quidem si mandauit tibi, ut aliquam rem mihi emeres, nec
 2 de pretio quicquam statui tuque emisti, utrumque actio nascitur. Quod si pretium statui
 tuque pluris emisti, quidam negauerunt te mandati habere actionem, etiam si paratus es es
 id quod excedit remittere: namque iniquum est non esse mihi cum illo actionem, si nolit,
 illi uero, si uelit, mecum esse.
 4 GAIUS libro secundo rerum cottidianarum. Sed Proculus recte eum usque [B. 14, 1, 4] S*
 ad pretium statutum acturum existimat, quae sententia sane benignior est.
 5 PAULUS libro trigensimo secundo ad edictum. Diligenter igitur fines mandati [B. 14, 1, 5] S
 1 custodiendi sunt: nam qui excessit, aliud quid facere uidetur et, si susceptum non imple-
 2 uerit, tenetur. Itaque si mandauero tibi, ut domum Seianam centum emeres tuque Titia-
 nam emeris longe maioris pretii, centum tamen aut etiam minoris, non uideris implesse
 3 mandatum. Item si mandauero tibi, ut fundum meum centum uenderes tuque [Ep. 16, 25]
 eum nonaginta uendideris et petam fundum, non obstat mihi exceptio, nisi et reliquum
 mihi, quod deest mandatu meo, praestes et indemnem me per omnia conserues. [Ep.]
 4 Seruo quoque dominus si preeceperit certa summa rem uendere, ille minoris uendiderit, 15
 similiter uindicare eam dominus potest nec ulla exceptione summoueri¹, nisi indemnitas
 5 ei praestetur. Melior autem causa mandantis fieri potest, si, cum tibi mandassem, ut
 Stichum decem emeres, tu eum minoris emeris uel tantidem, ut aliud quoquam seruo ac-
 cederet: utroque enim casu aut non ultra pretium aut intra pretium fecisti.
 6 ULPIANUS libro trigensimo primo ad edictum. Si remunerandi gratia honor [B. 14, 1, 6] S
 1 interuenit, erit mandati actio. Si cui fuerit mandatum, ut negotia administraret, hac f. 241²
 actione erit || conueniendus nec recte negotiorum gestorum cum eo agetur: nec enim ideo
 est obligatus quod negotia gessit, uerum idcirco quod mandatum suscepit: denique tene-
 2 tur et si non gessisset. Si passus sim aliquem pro me fideiubere uel alias interuenire,
 mandati teneor et, nisi pro iuinito quis intercesserit aut donandi animo aut negotium³ 25
 3 gerens, erit mandati actio. Rei turpis nullum mandatum est et ideo hac actione non
 4 agetur. Si tibi mandauero quod mea non intererat, ueluti ut pro Seio interuenias uel ut
 Titio credas, erit mihi tecum mandati actio, ut Celsus libro septimo digestorum scribit,
 5 et ego tibi sum obligatus. Plane si tibi mandauero quod tua intererat, nulla erit mandati
 actio, nisi mea quoque interfuit: aut, si non essem facturus, nisi ego mandassem, etsi mea 30
 6 non interfuit, tamen erit mandati actio. Apud Iulianum libro tertio decimo digestorum
 quaeritur: si dominus iusserit procuratorem suum certam pecuniam sumere et faenerare
 periculo suo ita, ut certas usuras domino penderet dumtaxat, si pluris faenerare potuisset,
 ipse lucraretur, in creditam⁴ pecuniam uidetur, inquit, accepisse. plane si omnium nego-
 tiorum erat ei administratio mandata, mandati quoque eum teneri, quemadmodum solet 35
 7 mandati teneri debitor, qui creditoris sui negotia gessit. Marius Paulus quidam fideiussaserat
 pro Daphnide mercedem pactus ob suam fideiussionem et sub nomine alterius ex euentu
 F[P(VU)]

¹ summouebitur? ² suum ins. (u. i.) ³ creditum (edd.)?

2 statui] *F*⁴, statim *P*⁵, statu *P*⁶? | utrumque
*F*⁷, utriusque *U* 3 esse's *F*², esset *U*⁸ 4 ac-
 tione'm' *F*² | nolit *F* 5 ille *P*⁹ *V* 6 coti-
 dianarum (*sic*) *F*², cotidianarum uel aureorum
*F*²*P*, cotidianarum et aureorum *U*: cf. ad l. 2
 h. t. 7 acturum *P*¹⁰ 13 nonaginta uen-
 deris *P*¹¹ 14 mandato *F*²*PU* 18 tantum-
 dem *PVU* | quisquam *F*² | accederit *P*, ac-
 cideret *U*¹² 25 negotium gerens (gerend re-
 posuit, mos gerens restituit *F*²) | μήτε πραγμά-
 των αὐτού διοίκησιν πράττων *B* (*Anon.*), ή
 δηοντος την ἐγγύη ὑπειλήθε την ὑπέρ εμού¹³
BS (πλ.): negotium suum gerens uidetur
 scripisse *Ulpianus*, cum hic caues non facile
 ab eo omitti potuerit, uerba autem quae pree-
 cedunt si passus sim cet. negotiorum gestorum

actionem excludant 26 haec actio *P*¹⁴ 27 non
 intererat] intererat *P*¹⁵*U*: πράγμα μή διαφέρον
 moi *BS* (πλ.) 29 intererat] integeraret *F*²
 30 actio lucra apud iulianum libro nisi *F*² |
 quoque mea *P* | aut si non essem f. π. e. man-
 dassem et (et *om. F*²) si cet.] ἡγούν οὐκ ἀντέ-
 πως ἐποίησας, εἰ μὴ ἐντείλαμνη ἔρω. τότε γάρ,
 εἰ καὶ μηδέ μοι διαφέρει, ἐναχθίσομαι τῇ man-
 dāti *BS* (πλ.), unde supplementum a m. 2 ad-
 dictum imperfectum uideri potest et excidiisse post
 mandassem uerba tunc enim et 31 libris *P*¹⁶
 34 in creditam cet.] Δάνειον πρὸς τὸ προκο-
 πάτωρα γενέσθαι λοκεῖ *BS* (πλ.) 35 quemad-
 modo *P*¹⁷ 36 qui] cui *F*² | creditoris *F*²
 37 dafnide *F*, dampnide *VU*, dampni *U*¹⁸ |
 fideiussiones *P*¹⁹, fideiussionem *U*

litis cauerat sibi certam quantitatem dari: hic a Claudio Saturnino praetore maiores fructus inferre iussus erat et aduocationibus ei idem Saturninus interdixerat. uidebatur autem mihi iudicatum solni fideiussisse et quasi redemptor litis extitisse et uelle a Daphnide mandati iudicio consequi, quod erat condemnatus. sed rectissime diui fratres rescripserunt nullam actionem eum propter suam calliditatem habere, quia mercede pacta accesserat ad 5 talem redemptionem. Marcellus autem sic loquitur de eo qui pecunia accepta spondot, ut, si quidem hoc actum est, ut suo periculo sponderet, nulla actione agat, sin uero non hoc actum est, utilis ei potius actio competit: quae sententia utilitati rerum consentanea est.

7 PAPINIANUS libro tertio responsorum. Salarium procuratori constitutum si [B.14, 1, 7 *P extra ordinem peti coepert, considerandum erit, laborem dominus remunerare uoluerit 10 atque ideo fidem adhiberi placitis oporteat an euentum litium maioris pecuniae praemio contra bonos mores procurator redemerit.

8 ULPIANUS libro trigensimo primo ad edictum. Si procuratorem dedero nec [B.14, 1, 8 S instrumenta mihi causae reddat, qua actione mihi teneatur? et Labeo putat mandati eum teneri nec esse probabilem sententiam existimantium ex hac causa agi posse depositi: 15 1 uniuscuiusque enim contractus initium spectandum et causam. Sed et si per collusionem procuratoris absolutus sit aduersarius, mandati eum teneri: sed si soluendo non sit, tunc 2 de dolo actionem aduersus reum, qui per collusionem absolutus sit, dandam ait. Sed et 3 de lite quam suscepit exsequenda mandati eum teneri constat. Si quis mandauerit alicui gerenda negotia eius, qui ipse sibi mandauerat, habebit mandati actionem, quia et ipse 20 tenetur (tenetur autem, quia agere potest): quamquam enim uolgo dicatur procuratorem ante litem contestatam facere procuratorem non posse, tamen mandati actio est: ad agen- 4 dum enim dumtaxat hoc facere non potest. Si tutores mandauerint contutori suo manci- pium emendum pupillo et ille non emerit, an sit mandati actio, et utrum tantum mandati an uero et tutelae? et Iulianus distinguit: referre enim ait, cuius generis seruum tutores 25 uni tutorum mandauerint ut emeret. nam si superuacuum seruum uel etiam onerosum, mandati actione tantum eum teneri, || tutelae non teneri: si uero necessarium seruum, tunc f. 242 et tutelae eum teneri non solum, sed et ceteros: nam et si mandassent, tenerentur tutelae, cur seruum pupillo necessarium non comparauerunt: non sunt igitur excusati, quod con- 5 tectori mandauerunt, quia emere debuerunt. plane habebunt nihilo minus mandati actionem, 242 quia mandato non est obtemperatum. contra quoque Iulianus ait tutorem qui emit man- dati actionem habere aduersus contutores suos. Si liber homo, cum bona fide seruiret, mandauerit Titio ut redimeretur et nummos ex eo peculio dederit, quod ipsum sequi, non F[P(VU)]

¹ gerere (u. i.)?

2 ei] eius *P^a*, inc. *U^a* 3 fideiussisse et *P^a*, fideiussisset *V^a* | extitisse et] *F^aP^aVU^a*, extitisset *F^aU^a*, extitisset et *P^a*: illam lectio- 19 nem magis uidentur tueri Graeci, cum redempcio litii apud eos memoretur non tamquam causa, propter quam Marius agit cum Daph- nide, sed tamquam causa, cur ab ea actione repellitur et uerbū quod est uidebatur etiam ad redemptionem referatur: δοκεῖ γὰρ ἀγραστής τῆς Δίκης ἡγούμενός εἶναι *B* (*Anon.*), οὐκ εἴπεν ἔστιν, ἀλλὰ δοκεῖ ... ὅτι οὐ πάντα τὴν Δίκην μετί- γαγεν εἰς ἐάγτων *BS* (*Steph.*) | daphnide] *F^a*, daphnide *F^a*, daphnide *P^a*, damp- nide *VU^a* 5 ad] et *F^a* 7 ut si] ussi *F^a*, si *V^a* | periculos spond. *F^a* 8 utilisati *F^a* 10 erit] erit si *P^aVU^a*, erit an *U^a* | lab'e'orem *F^a* 11 an euentu *F^a*, auetum *F^a* 16 spectandus *P^a* | causam] camsam *F^a*, causa *U* | collusionem] *F^aP^aU^a*, collusionem *F^a* 17 aduersarius *F^a* | si] et si *P^a* 18 ad-

uersus τέρευμ *F^a*, aduersus rerum *P^a*, aduersarius eum *U^a*: κατὰ τοῦ ἀπολύθέντος *B* (*Anon.*) 19 exequandam *P^a*, exsequenda *P^aU^a*, exse- quendam mandam *U^a* 21 quia agere pot- est] *idem* legerunt Graeci: ἐνέχομαι γὰρ διὰ τὸ ἔχειν τοῦ ἔνοχον *B* (*Anon.*): puto tamen fuisse quia gerere potest, cum qui alteri committit negotia sibi commissa non teneatur ad solam actionem praestandam et gerere pro agere fa- cile hoc loco substituatur per geminationes | di- gatur *F* 22 facere procuratorem] procur. fac. *P* 23 mandauerit *P^a* 24 em'erit *F^a* 25 tutores] tutorē *P^a* 26 mandauerit *P^a* | emerit *P^a* 27 mandati 'cuum' actione *F^a* | necessarium *P* 28 et tutelae] tutelae et *F^a* | mandassent] *FP^aVU^a*, οὔτε γὰρ ως ἐν- τειλάμενοι ἔχουσι παραίτησιν, καθότι ἐντείλαντο *B* (*Anon.*): fortasse post si add. alii, minime cum dett. non 29 cur] cum et *P^a*, cum *VU^a* 30 hebebunt *F^a* 32 si om. *F^a*

apud bonae fidei emptorem relinquere debuit, Titiusque pretio soluto liberum illum manu-
miserit, mox ingenuus pronuntiatus est¹, habere eum mandati actionem Iulianus ait ad-
uersus eum cui se redimendum mandauit, sed hoc tantum inesse mandati iudicio, ut sibi
actiones mandet, quas habet aduersus eum a quo comparauit. plane si eam pecuniam
dederit, quae erat ex peculio ad bonae fidei emptorem pertinente, nullae ei, inquit Iulianus,⁵
mandari actiones possunt, quia nullas habet, cum ei suos nummos empor dederit: quin-
immo, inquit, ex uendito manebit obligatus, sed et haec actio inutilis est, quia quantum
⁶ ²fuerit consecutus, tantum empti iudicio necesse habebit praestare. Mandati actio tunc
competit, cum coepit interesse eius qui mandaui: ceterum si nihil interest, cessat mandati
actio, et eatenus competit, quatenus interest. ut puta mandaui tibi, ut fundum emeres: si ¹⁰
intererat mea emi, teneberis: ceterum si eundem hunc fundum ego ipse emi uel alius mihi
neque interest aliquid, cessat mandati actio. mandaui, ut negotia gereres: si nihil depe-
rierit, quamuis nemo gesserit, nulla actio est, aut si alius idonee gesserit, cessat mandati
⁷ actio. et in similibus hoc idem erit probandum. Si ignorantes fideiussores debitorem sol-
uisse uel etiam acceptilatione siue pacto liberatum ex substantia debitoris soluerunt, non ¹⁵
tenebuntur mandati. Quod et ad actionem fideiussoris pertinet. et hoc ex rescripto diuo-
rum fratrum intellegere licet, cuius uerba haec sunt: 'Catullo Iuliano. Si hi, qui pro te
'fideiusserant, in maiorem quantitatem damnati, quam debiti ratio exigebat, scientes et pru-
'dentes auxilium appellationis omiserunt, poteris mandati agentibus his aequitate iudicis
'tueri te'. igitur si ignorauerunt, excusata ignorantia est: si scierunt, incumbebat eis ne-²⁰
cessitas prouocandi, ceterum dolo uersati sunt, si non prouocauerunt. quid tamen, si pau-
pertas eis non permisit? excusata est eorum inopia. sed et si testato conuenerunt debito-⁹
rem, ut si ipse putaret appellaret, puto rationem eis constare. Dolo autem facere uidetur,
¹⁰ qui id quod potest restituere non restituit: proinde si tibi mandaui, ut hominem emeres,
tuque emisti, teneberis mihi, ut restituas. sed et si dolo emere neglexisti (forte enim pe-²⁵
cunia accepta alii cessisti ut emeret) aut si lata culpa (forte si gratia ductus passus es
alium emere), teneberis. sed et si seruus quem emisti fugit, si quidem dolo tuo, teneberis,
si dolus non interuenit nec culpa, non teneberis nisi ad hoc, ut caueas, si in potestatem
tuam peruererit, te restituturum. sed et si restituas, et tradere debes. et si cantum est de
euictione uel potes desiderare, ut tibi caueatur, puto sufficere, si mihi hac actione cedas, so-³⁰
ut procuratorem me in rem meam facias, nec amplius praestes quam consecuturus sis.

⁹ PAULUS libro trigensimo secundo ad edictum. De tuo etiam facto cauere [B. 14, 1, 9] ^S debes.

¹⁰ ULPIANUS libro trigensimo primo ad edictum. Idemque et in fundo, si fun- [B. 14, 1, 10] ^S
dum emit procurator: nihil enim amplius quam bonam fidem praestare eum oportet qui ²⁵
1 procurat. Sed et si de sanitate serui procuratori cautum est aut caueri potest aut de ce-
2 teris uitiis, idem erit dicendum. aut³ si culpa caueri non curauerit, condemnabitur. Si ex
fundu quem mihi emit procurator fructus consecutus est, hos quoque officio iudicis praec-
3 stare eum oportet. || Si procurator meus pecuniam meam habeat, ex mora utique usuras f. 242'
mihi pendet. sed et si pecuniam meam faenor dedit usurasque consecutus est, consequenter ⁴⁰
dicemus debere eum praestare quantumcumque emolumumentum sensit, siue ei mandaui siue
non, quia bonae fidei hoc congruit, ne de alieno lucrum sentiat: quod si non exercuit pe-
F[P(VU)]

¹ sit? ² uendor ins. (Krueger) ³ at (Hal.)?

2 iulianus F² 5 iulianus om. P² 7 quan-
9 tamen] in quantum P² 8 tantum om. P²
9 ceperit P² 12 aliqua F¹, aliquod P²
15 liberato P² | substantu F¹ | soluerent F²
17 huius Taur. | catulio PU | iulianu F²
19 appellationis F² | omiserint P² | his om. P² |
iuditii P² 20 ignouerunt P² 22 conuenie-
28 eis] eius P², inc. U² | constare^t
F², consistero P² 24 qui] ob P² 27 eme-
re's F² 29 restitutum P² | sed et si resti-

tuas et (et om. P²) tradere debes] confirmant
BS (πλ.): ἀποκαθίστων δὲ ὄφειλει τραδίτεύειν,
οὐ μην λέγειν ψιλῷ λόγῳ, διτι ἀποκαθίστω coi-
tōn οἰκέτην 30 εὐι^a ctione F² | uel] rei PU |
potes] potest F¹ U | sufficere d' F² 31 con-
secutus P² recte fortasse, sed contra BS (πλ.):
οὐ γὰρ δεῖ ce πλέον παρέχειν οὐπερ ἐμελλες
ἀπαιτεῖν 36 sanitatem P² | ceterus F²
41 debere] dehabere P² | mandaui F², man-
daui U²

cuniam, sed ad usus suos conuertit, in usuras conuenietur, quae legitimo modo in regionibus frequentantur. denique Papinianus ait etiam si usuras exegerit procurator et in usus 4 suos conuertit, usuras eum praestare debere. Si quis Titio mandauerit, ut ab actoribus suis mutuam pecuniam acciperet, mandati eum non acturum Papinianus libro tertio responsorum scribit, quia de mutua pecunia eum habet obligatum: et ideo usuras eum petere non posse 5 quasi ex causa mandati, si in stipulationem deductae non sunt. Idem Papinianus libro eodem refert fideiussori condemnato, qui ideo fideiussit, quia dominus procuratori manda- uerat ut pecuniam mutuam acciperet, utilem actionem dandam quasi institoram, quia et 6 hic quasi praeposuisse eum mutuae pecuniae accipienda uideatur. Si cui mandauero, ut a Titio stipuletur, potero cum eo cui mandaui agere mandati, ut eum accepto liberet, si 10 hoc uelim: uel, si malim, in hoc agam, ut eum deleget mihi uel si cui alii uoluero. et Papinianus libro eodem scribit, si mater pro filia dotem dederit eamque mandante filia uel illico stipulata sit uel etiam postea, mandati eam teneri, quamuis ipsa sit, quae dotem dederit.

7 Si quis ea, quae procurator suus et serui gerebant, ita demum rata esse mandauit, si inter- uentu Sempronii gesta essent, et male pecunia credita sit, Sempronium, qui nihil dolo 15 fecit, non teneri. et est uerum eum, qui non animo procuratoris interuenit, sed affectionem amicalem promisit in monendis procuratoribus et actoribus et in regendis consilio, mandati 8 non teneri, sed¹ si quid dolo fecerit, non mandati, sed magis de dolo teneri. Si manda- uero procuratori meo, ut Titio pecuniam meam credit sine usuris, isque non sine usuris 10 crediderit, an etiam usuras mihi restituere debeat, uideamus. et Labeo scribit restituere 20 eum oportere, etiamsi hoc mandauerim, ut gratuitam pecuniam daret, quamuis, si periculo 9 suo credidisset, cessaret, inquit Labeo, in usuris actio mandati. Idem Labeo ait et uerum est reputationes quoque hoc iudicium admittere et, sicuti fructus cogitur restituere is qui procurat, ita sumptum, quem in fructus percipiendo fecit, deducere eum oportet: sed et si ad uecturas suas, dum excurrit in praedia, sumptum fecit, puto hos quoque sumptus 25 reputare eum oportere, nisi si salariarius fuit et hoc conuenit, ut sumptus de suo faceret 10 ad haec itinera, hoc est de salario. Idem ait, si quid procurator citra mandatum in uo- luptatem fecit, permittendum ei auferre, quod sine damno domini fiat, nisi rationem sumptus 11 istius dominus admittit. Fideiussores et mandatores et si sine iudicio soluerint, habent 12 actionem mandati. Generaliter Julianus ait, si fideiussor ex sua persona omiserit exceptio- 20 nem, qua reus uti non potuit, si quidem minus honestam, habere eum mandati actionem: quod si eam, qua reus uti potuit, si sciens id fecit, non habiturum mandati actionem, si modo habuit facultatem rei conueniendi desiderandique, ut ipse susciperet potius iudicium 13 uel suo uel procuratorio nomine. Si fideiussori donationis causa acceptum factum sit a creditore, puto, si fideiussorem remunerari uoluit creditor, habere eum mandati actionem: 25 multo magis, si mortis causa accepto tulisset creditor uel si eam liberationem legauit.

11 POMPONIUS libro tertio ex Plautio. Si ei, cui damnatus ex causa fideiussoria [B. 14, 1, 11 *E fueram, heres postea extero, habebo mandati actionem.

12 ULPIANUS libro trigensimo primo ad edictum. Si uero non remunerandi causa, [B. 14, 1, 12 S 1 sed principaliter donando fideiussori remisit actionem, mandati eum non acturum. || Mar- f. 248 cellus autem fatetur, si quis donaturus fideiussori pro eo soluerit creditori, habere fide- 41 2 iussorem mandati actionem. Plane, inquit, si filius familias uel seruus fuit fideiussor et F[P(VU)]

¹ et ins. (u. i.)

1 ad usus] aduersus P^aU^a 2 do*i*nique F² | procurator F² 3 sui's F² 4 'e'um F² 5 pecunia 'eu'm F² | repete*r* P^a 8 insti- tutoriam F², institutoria P^a | qui's F² 9 pecuni'ae F² 11 uolu'u'ero F² 13 i'llico F² | quae] que F(suppl. f), qui U^a 16 n'e'on ten. F² 17 a'ctoribus F² 18 sed si] sed et si P: Δλλ' ei κατὰ Δόλον ἐπράξει BS (πλ.) 21 si hoc etiam P^a 25 im*praed*ia F²U 26 oportet P^a | si om. P^aU^a | salariarium P^a,

salarium P^aVU 27 uolumptatem F(em. f), uolunta U^a, uoluptate U^a 28 raciones P 29 et si] et P^aU^a 32 qua] quam F¹P^aU^a, quas reposit, mos qua substituit F² | non om. F² 33 suscipere*t* F² 35 remunerare PU 36 mu'lo F² 37 pomponius om. in spatio uacuo F² 38 'h'abebo F², habeo U^a 39 ulpianus om. in spatio uacuo F² 41 ha- berge*t* F²

pro his soluero donaturus eis, mandati patrem uel dominum non acturos, hoc ideo, quia
 3 non patri donatum uoluit. Plane si seruus fideiussor soluerit, dominum mandati acturum
 4 idem Marcellus ibidem ait. Si filius familias non iussu patris fideiusserit, cessat mandati
 actio, si nihil sit in peculio: quod si iussu, uel ex peculio solutum est, multo magis habet
 5 pater mandati. Si filio familias mandaui, ut pro me solueret, patrem, sine ipse soluerit 6
 siue filius ex peculio, mandati acturum Neratius ait, quod habet rationem: nihil enim mea
 6 interest, quis soluat. Si filio familias mandauro, ut pro me solueret, et emancipatus soluat,
 uerum est in factum actionem filio dandam, patrem autem post emancipationem soluentem
 7 negotiorum gestorum actionem habere. Contrario iudicio experiuntur qui mandatum suscep-
 8 perunt, ut puta qui rerum uel rei unius procreationem susceperunt. Inde Papinianus quaerit, 10
 si patronus praedium quod emerat, pro quo pretii bessem exsoluerat, iusserit liberto suo
 tradi, ut ille residuum pretii redderet, deinde redditio pretio uendenti fundum patrono libertus
 consenserit, trientis pretium an libertus possit repeteret. et ait, si mandatum suscepit initio
 libertus, non donatum accepit, contrario iudicio posse eum pretium repeteret, quod deductis
 mercedibus, quas medio tempore percepit, superest: quod si donationem patronus in liber- 15
 tum contulit, uideri et postea libertum patrono donasse. Si mihi mandaueris, ut rem tibi
 aliquam emam, egoque emero meo pretio, habebo mandati actionem de pretio recipiendo:
 sed et si tuo pretio, impendero tamen aliquid bona fide ad emptionem rei, erit contraria
 mandati actio: aut si rem emptam nolis recipere: simili modo et si quid aliud mandaueris
 et in id sumptum fecero. nec tantum id quod impendi, uerum usuras quoque consequar. 20
 usuras autem non tantum ex mora esse admittendas, uerum iudicem aestimare debere, si
 exegit a debitore suo quis et soluit, cum uberrimas usuras consequeretur, aequissimum
 enim erit rationem eius rei haberi: aut si ipse mutuatus grauibus usuris soluit. sed et si
 reum usuris non releuauit, ipsi autem et usurae absunt, uel si minoribus releuauit, ipse
 autem maioribus faenus accepit, ut fidem suam liberaret, non dubito debere eum mandati 25
 iudicio et usuras consequi. et (ut est constitutum) totum hoc ex aequo et bono iudex ar-
 bitrabitur. Dedi tibi pecuniam, ut creditori meo exsolvas: non fecisti: praestabis mihi
 usuras, quo casu et a me creditor pecuniam debitam cum usuris recepturus sit: et ita im-
 11 perator Seuerus Hadriano Demonstrati¹ rescripsit. Si adulescens luxuriosus mandet tibi,
 ut pro meretrice fidelubeas, idque tu sciens mandatum suscepis, non habebis mandati 30
 actionem, quia simile est, quasi perdituro pecuniam sciens credideris. sed et si ulterius
 directo mandauerit tibi, ut meretrici pecuniam credas, non obligabitur mandati, quasi ad-
 12 uersus bonam fidem mandatum sit. Cum quidam talem epistulam scripisset amico suo:
 'rogo te, commendatum habeas Sextilium Crescentem amicum meum', non obligabitur man-
 13 dati, quis commendandi magis hominis quam mandandi causa scripta est. Si quis manda- 35
 uerit filio familias credendam pecuniam non contra senatus consultum accipienti, sed ex ea
 causa, ex qua de peculio uel de in rem uerso uel in quod iussu pater teneretur, erit licitum
 mandatum. hoc amplius dico, si, cum dubitarem, utrum contra senatus consultum acciperet
 an non nec essem datus contra senatus consultum accipienti, intercesserit qui diceret

F[P(VU)]

¹ Demostrati?

1 donatueros *F¹* | eis] eius *P^aU^a*, ea *V^a*
 2 uoluit] *F¹* cum *B* (*Anon.*): οὗτε τὰς αὐτοὺς
 ἡθέλησε δωρίσασθαι, uoluit qui soluit *F²PU* |
 actorum *F²* 4 in peculii *F¹* 5 ipse solueret *F²* 7 et om. *P^a* 8 pos't *F²* 9 man-
 dato *P^a* 10 papinianos *F¹* 11 praetium *F¹* |
 exsoluerem *P^a* | iusserit om. *F¹*, iust. *U^a*, ius-
 serat *VU^a* 12 tradi' *F²* | pr'aetii *F²* | redd.
 pr'aetio *F²* | uen'denti *F²* 13 rep'etere *F²*
 14 'd'eductis *F²*, eductis *F²*, eductus *F²*
 15 donatione *P^a*, donationi *U^a* 17 egeoque
P^a | pr'aetio *F²* 18 pr'aetio *F²* | impen-
 de'ntre ro *F²* 19 acti'o *F²* 20 consequer *P^a*?

22 et] adest in *F* 23 erat *F²V^a* 24 reum
 rerum *P^a* 25 dubito] dubio *P^a* | debere
 habere *P^a*, deberi *U* 29 demonstrari *P^a*
 si] di *F²* | luxoriosus *F* 30 pro meretrice
 confirming *BS* (πλ.): πόρνη ἐγγύασθαι et *B*
 (*Anon.*): εάν ἐγγύησῃ ... πόρνη (non πόρνη)
 31 crederis *P^a* 32 meretri *P^a* 33 uonam *F²*
 34 habens *F¹*, habeat *U^a* 37 uerso] uelso *F¹* |
 tenentur *P^aV^a* 38 senatus consultus *P^a* |
 acciperet ... 39 senatus consultum om. *P^a*
 38 acciperat *F²* 39 an om. *F²* | consultum tra
 senatus *F²*

- non accipere contra senatus consultum, et 'periculo meo crede', dicat, 'bene credis': arbitr¹⁴ tror locum esse mandato et mandati eum teneri. Si post creditam pecuniam mandauero creditori // credendam, nullum esse mandatum rectissime Papinianus ait. plane si, ut ex f. 243' spectares nec urgueres debitorem ad solutionem, mandauero tibi, ut ei des interuallum, periculoque meo pecuniam fore dicam, uerum puto omne nominis periculum debere ad 5 mandatorem pertinere. Idem ait, si tutor mandet suscipi uel probari nomen quod fecerat, 10 teneri eum mandati, scilicet quandam pupillo suo uel curatori eius. Si mandauero exigendam pecuniam, deinde uoluntatem mutanero, an sit mandati actio uel mihi uel heredi meo? et ait Marcellus cessare mandati actionem, quia extinctum est mandatum finita uoluntate. 15 quod si mandaueris exigendam, deinde prohibuisti, exactamque recepisti, debtor liberabitur. 16 Idem Marcellus scribit, si, ut post mortem sibi monumentum fieret, quis mandauit, heres eius poterit mandati agere. illum uero qui mandatum suscepit, si sua pecunia fecit, puto agere mandati, si non ita ei mandatum est, ut sua pecunia faceret monumentum. potuit enim agere etiam cum eo qui mandauit¹, ut sibi pecuniam daret ad faciendum, maxime si iam quaedam ad faciendum paruit.
- 17 GAIUS libro decimo ad edictum prouinciale. Idem est et si mandauit tibi, ut [B. 14, 1, 18] S post mortem meam heredibus meis emeres fundum.
- 18 ULPIANUS libro trigensimo primo ad edictum. Heredem fideiussoris, si sol- [B. 14, 1, 14] S uerit, habere mandati actionem dubium non est. sed si uendiderit hereditatem et emptor soluerit, an habeat mandati actionem, quaeritur. et Iulianus libro tertio decimo scribit id- 20 circa heredem habere mandati actionem, quia tenetur iudicio ex empto, ut praestet actiones suas, idcircoque competere ex empto actionem, quia potest praestare. Si fideiussori (B) duo heredes extiterint et alter eorum a coherede emerit hereditatem, deinde omne quod defunctus fideiussaserat stipulatori soluerit, habebit aut ex stipulatu aut ex empto obligatum coheredem suum: idcirco is mandati actionem habebit.
- 19 PAULUS libro secundo ad Sabinum. Si mandassem tibi, ut fundum emeres, [B. 14, 1, 15] S postea scripisset, ne emeres, tu, antequam scias me uetusse, emisses, mandati tibi obli- gatus ero, ne damno adificiatur is qui suscipit mandatum.
- 20 ULPIANUS libro trigensimo primo ad edictum. Si quis mihi mandauerit in [B. 14, 1, 16] S meo aliquid facere et fecero, quaeasitum est, an sit mandati actio. et ait Celsus libro septimo 30 digestorum hoc respondisse se, cum Aurelius Quietus hospiti suo medico mandasse dice- retur, ut in hortis eius quos Rauennae habebat, in quos omnibus annis secedere solebat, sphæristerium et hypocausta et quaedam ipsius ualestudini apta sua impensa faceret: de- ducto igitur, quanto sua aedificia pretiosiora fecisset, quod amplius impendisset posse eum mandati iudicio persequi.
- 21 PAULUS libro septimo ad Sabinum. Si mandauero tibi, ut a Titio decem exi- [B. 14, 1, 17] S F[P(VU)]

¹ sic fere restitue: Illum uero qui mandatum suscepit puto agere mandati, si ita ei mandatum est, ut sua pecunia faceret monumentum, cum herede defuncti: si non ita ei mandatum est, ut sua pecunia faceret monumentum, potuit agere etiam cum eo qui mandauit (u. i.)

1 acciperet P^oV | dicat crede P | bene credi P^o 3 exspectaret F² 4 ad] ab P^o, om. F² | interuellum F² 6 fecerit P 7 mandatum P^o 8 uoluntatem F² 11 scribit F² | fieres F^o 12 mandati] mandatum F^o | illum uero... puto agere mandati et quae sequuntur sic reddunt B (Anon.): ΕΑΝ ΕΝΤΕΙΛΩΜΑΙ ΚΟΙ ΜΕΤΑ ΘΑΝΑΤΟΝ ΜΟΥ ΠΟΙΗΣΑΙ ΜΟΙ ΜΗΜΕΙΟΝ, ΞΗΕΙΣ ΚΑΤ' ΕΜΟΥ ΕΠΙ Τῷ ΛΑΒΕΙΝ ΧΡΗΜΑΤΑ, ΚΑΙ ΜΑΛΙΣΤΑ, ΕΑΝ ΤΙ ΗΥΤΡΕΠΙΑΣ ΕΙΣ Τῷ έργον, ΚΙΝΕΙΣ Δὲ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΗΡΟΝΟΜΟΥ ΟΙΚΟΘΕΝ ΔΑΠΑΝΗΣΑΙ, ΕΙ ΜΗ ἐΚ ΤΩΝ ΣΩΝ ΕΝΤΕΙΛΑΜΗΝ ΚΟΙ ΔΑΠΑΝΗΣΑΙ Η ΔΕΛΩΚΑ ΚΟΙ ήΜΑ ΧΡΗΜΑΤΑ, quo commendatur prior pars supplementi in adn. 1 propositi: sed ne hoc quidem sufficit, nisi præterea delebis uocabulum enim 13 ei ita P

14 si iam] suam P^oV 15 faciendam P^o 16 gaius om. in spacio vacuo F² 18 ulpianus om. in sp. uac. F² 20 abeat F 22 fideiussori² 23 here'de's F² | emeret F^o 25 coheredi'm F | is] F², ait F²P^o, om. P^oU 26 paulus om. in sp. uac. F² 27 tu antequam] taute[m quod F² | uetusse's F², uenisse U^o] emisses om. P^o 28 adficetur F² | suscepit mand. PV, mand. suscepit U 29 ulpianus om. in sp. uac. F² 30 e't ait F² 31 aurelius] aureliet F² | hospiti'o F² 32 raben- nae F | annus F² 33 i'sphaeristerium F² | ipsi'us F² | ualestudini's F² | impensa's F² 34 quanta P^o | pr'aetiosiora F² 36 paulus om. in sp. uac. F²

geres, et ante exacta ea mandati tecum egero, si ante rem iudicatam exegeris, condemnandum te esse constat.

- 18 ULPIANUS libro quadragensimo ad Sabinum. Qui patitur ab alio mandari, ut [B. 14, 1, 18] *S**
sibi credatur, mandare intellegitur. 4
- 19 IDEM libro quadragensimo tertio ad Sabinum. Si seruus mens de semet [B. 14, 1, 19] *S**
emendo mandaret, ut redimatur, Pomponius eleganter tractat, an is, qui serum redemerit,
ultra conuenire possit uenditorem, ut serum recipiat, quoniam mandati actio ultra citroque
est. sed esse iniquissimum Pomponius ait ex facto serui mei cogi me serum recipere,
quem in perpetuum alienari uolueram, nec magis in hunc casum debo mandati teneri,
quam ut eum tibi uenderem. 10
- 20 PAULUS libro undecimo ad Sabinum. Ex mandato apud eum qui mandatum [B. 14, 1, 20] *S**
suscepit nihil remanere oportet, sicuti nec damnum pati debet, si exigere faeneratam pe-
cuniam non potuit. Fideiussori negotiorum gestorum est actio, si pro absente fideiusserit:
nam mandati actio non potest competere, cum non antecesserit mandatum. f. 244
- 21 ULPIANUS libro quadragensimo septimo ad Sabinum. Cum mandatu alieno [B. 14, 1, 21] *S**
pro te fideiusserim, non possum aduersus te habere actionem mandati, quemadmodum qui 16
alienum mandatum intutus spopondit. sed si non utique unius, sed utriusque mandatum
intutus id fecerim, habebo mandati actionem etiam aduersus te, quemadmodum, si duo
mihi mandassent ut tibi crederem, utrumque haberem obligatum.
- 22 PAULUS libro trigensimo secundo ad edictum. Si mandauero tibi, ut pro me [B. 14, 1, 22] *S*
in diem fideiubeas tuque pure fideiusseris et solueris, utilius respondebitur interim non 21
esse tibi mandati actionem, sed cum dies uenerit. Item tractatum est, si, cum in diem
deberem, mandatu meo in diem fideiusseris et ante diem solueris, an statim habeas man-
dati actionem. et quidam putant praesentem quidem esse mandati actionem, sed tanti mi-
norem, quanti mea intersit superueniente die solutum fuisse. sed melius est dici interim 25
nec huius summae mandati agi posse, quando nonnullum adhuc commodum meum sit, ut
2 nec hoc ante diem soluam. Interdum euenit, ut meum negotium geram et tamen utilem
habeam mandati actionem: ueluti cum debitor meus periculo suo debitorem suum mihi
delegat aut cum rogatu fideiussoris cum reo experior: nam quamvis debitum meum per-
sequebar, nihilo minus et illius negotium gero: igitur quod minus seruauero, consequar man- 30
dati actione. Si hi, quorum res ueneunt quas pignori dederunt, supposuerunt emptores et
eis emendas res mandent, mandatum intellegitur, licet quantum ad meram rationem man-
datum non constitit: nam cum rem tuam emas, nulla emptio est in tua persona rei tuae.
4 Julianus scripsit mandati obligationem consistere etiam in rem eius qui mandatum suscipit
ex eo maxime probari, quod, si pluribus heredibus uendentibus uni mandauero, ut rem 35
hereditariam emeret, etiam pro ea parte, qua heres sit, obligatur mandati actione et obligat:
et sane si ille propter hoc extraneo rem non addixerit, quod mandatum susceperebat, ex bona
fide esse praestare ei pretium, quanti uendere poterat: et contra si emptor ad emptionem
rei sibi necessariae idcirco non accesserat, quod heredi preecepisset¹ se ei empturum,
5 aequissimum esse mandati iudicio praestari, quanti eius interfuit emptam rem habere. Is 40
cuius bona publicata sunt mandare alicui potest, ut ea emat, et, si emerit, utilis erit man-
dati actio, si non praestet fidem: quod ideo receptum est, quia publicatis bonis quidquid
F[P(VU)]

¹ heres ei recepisset (*similiter Hal.*)?

1 exacta'm' *F²* | eg'er'o *F²* 3 ulpianus *om.*
in sp. uac. *F²* 5 idem *om.* in sp. uac. *F²* |
si seruus meus] *F²*, seruus meus si *F²PU*
6 ma'n'daret *F²* 7 recipiet *P²* 9 imperpet.
FU | h'unc casum *F²*, hoc casu *U* 11 pau-
lus *om.* in sp. uac. *F²* 13 pro *om.* *F²* 15 man-
dato *PU* 16 quemadmodo *P²* 19 utrique
P² | habere *P²*, habere me *U* 20 me'n' in *F²*
21 soluerit *F²* | respondeuitur *F²* 22 'si'

cum *F²* 25 dici] di *P²* 28 'h'abeam *F²*
29 experioar *P²*, experiar *P²U* 31 actio-
nem *P²* | ueniunt *P²* | supposuerunt] *F²U*,
supposuerint *F²P* 33 constitut] *F²*, consistit
F²PU | emptio est] emptio nem' est *F²*, emp-
cionem *P²* 34 suscepereit *PV*, suscepit *U*
35 uni] ani *F²* 37 et sane] sane *P²* 38 pr'a'e-
tiuum *F²* | quanti] quan *P²*

6 postea adquiritur, non sequitur fiscum. Qui aedem sacram spoliandam, hominem uulnerandum, occidendum mandatum¹ suscipiat, nihil mandati iudicio consequi potest propter tur-
7 pitudinem mandati. Si tibi centum dederis, ut ea Titio dares, tuque non dederis, sed con-
sumperis, et mandati et furti teneri te Proculus ait: aut², si ita dederim, ut quae uelles
8 dares, mandati tantummodo. Si mandauerim seruo tuo, ut quod tibi debeat solueret meo³
nomine, Neratius scribit, quamuis mutuatus seruus pecuniam rationibus tuis quasi a me
receptam intulerit, tamen, si nummos a creditore non ita acceperit, ut meo nomine daret,
nec liberari me nec te mandati mecum acturum: quod si sic mutuatus sit, ut pecuniam
meo nomine daret, utrumque contra esse: nec referre, alius quis an idem ipse seruus no-
mine tuo quod pro me soluebatur acceperit. et hoc uerius est, quoniam quotiens suos¹⁰
9 nummos accipit creditor, non contingit liberatio debitori. Fugitiuus meus cum apud furem
esset, pecuniam adquisit et ex ea seruos parauit eosque Titius per traditionem a uenditore
accepit. Mela ait mandati actione me consecuturum, ut restituat mihi Titius⁴, quia seruus
meus mandasse Titio uidebatur, ut per traditionem acceperet, si modo rogatu serui hoc
fecerit: quod si sine uoluntate eius uendor Titio tradiderit, tunc posse me ex empto¹⁵
agere, ut mihi eos || uendor tradaret, uenditoremque per condicione a Titio repetiturum, f. 244'
10 si seruos tradiderit Titio quos non debuerit, cum debere se existimaret. Si curator bono-
rum uenditionem quidem fecerit, pecuniam autem creditoribus non soluerit, Trebatius Ofilius
Labeo responderunt his qui praesentes fuerunt competere aduersus eum mandati actionem,
his autem qui absentes fuerunt negotiorum gestorum actionem esse. atquin si praesentium²⁰
mandatum exsecutus id egit, negotiorum gestorum actio absentibus non est nisi forte ad-
uersus eos qui mandauerunt curatori, tamquam si negotia absentium gesserint: quod si,
cum soli creditores se esse existimarent, id mandauerint, in factum actio absentibus danda
11 est in eos qui mandauerint. Sicut autem liberum est mandatum non suspicere, ita susceptum
consummari oportet, nisi renuntiatum sit (renuntiari autem ita potest, ut integrum ius²⁵
mandatori reseruetur uel per se uel per alium eandem rem commode explicandi) aut si
redundet in eum captio qui suscepit mandatum. et quidem si is cui mandatum est ut ali-
quid mercaretur mercatus non sit. neque renuntiauerit se non empturum idque sua, non
alterius culpa fecerit, mandati actione teneri eum conuenit: hoc amplius tenebitur, sicuti
Mela quoque scripsit, si eo tempore per fraudem renuntiauerit, cum iam recte emere non³⁰
posset⁵.

23 HERMOGENIANUS libro secundo iuris epitomarum. Sane si ualetudinis ad- [B. 14, 1, 23 *P
uersae uel capitalium inimicitiarum

24 PAULUS libro secundo sententiarum. seu ob inanes rei actiones⁶ [Paul. 2, 15, 1. B. 14, 1, 24 *P

F[P(VU)]

¹ mandatum del. ² at (edd.)? ³ seruos ins. ⁴ posses (u. i.)? ⁵ ob subitam uale-
tudinem, ob necessariam peregrinationem, ob inimicitiam et inanis rei actionem (ita Mon.
et reliqui meliores libri) integra adhuc causa mandati negotium renuntiari potest Paulus

3 consumseris F 4 uelles dares] uel lex
daret P^a 5 mandati] mandari F^a | de-
bet' am F^a 6 mutuatus P^a | pecuniam]
quoniam F¹ | quas'i F² 7 r'e'ceptam F²
8 quod] qui P^a 10 solueuatur F¹ 11 ac-
cepit PVU^a 12 esse P^a | comparauit PVU
13 mela] ὁ Μάρκελλος BS | mandati] mela
F¹ | quia] a P^a 14 modo reciperet si
modo rogatu F² 15 "si" sine F² | trade-
rit P | tun'c F² 16 uenditorem quoque
per P^a | a titio] actio P^a 18 ofilius et
labeo P, et ofilius labeo U 19 compe-
tere] competerunt F¹ 20 atqui P^a, om. V^a
22 quod] qui P^a 26 per se] ipse P^a | aut
si redundet in eum captio] ut sic pro aut si

uideretur legisse Theophilus in BS sic uertens:
εἰ δὲ μὴ ποιήσῃ ὁ τὸ μανδάτον ὑποδεζάμενος, ἡ
ἐντέγθεν ζημία κατ’ ΔΥΤΩΝ τραπήσεται, omnino
errone 27 quidem] quod P^aV 28 idque]
id quod P^a?U^a 30 cum iam recte emere
non posset] idem legerunt Graeci: εἰ ἐν ἔκεινῳ
τῷ χρόνῳ ἐπίτηδες ἀπιγρέγεντες, ἐν φέρνω,
ώς αὖτος οὐκ ἥδυνατο ἀγοράκαι BS (Theophi-
lus): at qui recte emere non potest, quomodo
potest renuntiare mandatum per fraudem? de-
nique post eum qui non renuntiavit agendum
erat de eo qui renuntiavit intempestive 32 ad-
uersaria's F² 33 capitolium F¹ 34 l. 24
et l. 25 transponit P^a, inscr. l. 24. 25. 26 per-
turbat U | imanes P^a

- 25 HERMOGENIANUS libro secundo iuris epitomarum. seu ob aliam iustum causam excusationes alleget, audiendus est. B. 14, 1, 25 *P
- 26 PAULUS libro trigensimo secundo ad edictum. Inter causas omittendi mandati etiam mors mandatoris est: nam mandatum soluitur morte. si tamen per ignorantiam impletum est, competere actionem utilitatis causa dicitur. Julianus quoque scripsit mandatoris morte solui mandatum, sed obligationem aliquando durare. Si quis debitori suo mandauerit, ut Titio solueret, et debitor mortuo eo, cum id ignoraret, soluerit, liberari eum oportet. Abesse intellegitur pecunia fideiussori etiam si debitor ab eo delegatus sit creditori, licet is soluendo non fuerit, quia bonum nomen facit creditor, qui admittit debitorem delegatum. Si is, qui fideiussori donare uult, creditorem eius habeat debitorem suum eumque liberauerit, continuo ageret fideiussor mandati, quatenus nihil intersit, utrum nummos soluerit creditori an eum liberauerit. Praeterea sciendum est non plus fideiussorem consequi debere mandati iudicio, quam quod soluerit. Mandatu tuo fideiussi decem et procuratori creditoris solui: si umerus procurator fuit, statim mandati agam: quod si procurator non est, repetam ab eo. Non omnia, quae impensurus non fuit mandator, imputabit, neleti quod spoliatus sit a latronibus aut naufragio res amiserit uel languore suo suorumque adprahensus quaedam erogauerit: nam haec magis casibus quam mandato imputari oportet. Sed cum seruus, quem mandatu meo emeras, furtum tibi fecisset, Neratius ait mandati actione te consecuturum, ut seruus tibi noxae dedatur, si tamen sine culpa tua id acciderit: quod si ego scissem tamē esse seruum nec praedixisse, ut possis praecauere, tunc quanti tua intersit, tantum tibi praestari oportet. Faber mandatu amici sui emit seruum decem et fabricam docuit, deinde uenidit eum uiginti, quos mandati iudicio coactus est soluere: mox quasi homo non erat sanus, emptori damnatus est: Mela ait non prae staturum id ei mandatorem, nisi posteaquam emisset, sine dolo malo eius hoc uitium habere cooperit seruus. sed si iussu mandatoris eum docuerit, contra fore: tunc enim et f. 245 mercedem et cibaria consecuturum, nisi si ut gratis doceret rogatus sit.
- 27 GAIUS libro nono¹ ad edictum prouinciale. Si quis alicui scripserit, ut debitorum suum liberet, seque eam pecuniam, quam is debuerit, soluturum, mandati actione tenetur. Si seruum ea lege tibi tradidero, ut eum post mortem meam manumitteres, constitit obligatio: potest autem et in mea quoque persona agendi causa interuenire, ueluti si paenitentia acta seruum reciperare uelim. Qui mandatum suscepit, si potest id explere, deserere promissum officium non debet, alioquin quanti mandatoris intersit damnabitur: si uero intellegit explere se id officium non posse, id ipsum cum primum poterit debet mandatori nuntiare, ut is si uelit alterius opera utatur: quod si, cum possit nuntiare, cessauerit, quanti mandatoris intersit tenebitur: si aliqua ex causa non poterit nuntiare, securus erit. 35 Morte quoque eius cui mandatum est, si is integro adhuc mandato decesserit, soluitur mandatum et ob id heres eius, licet executus fuerit mandatum, non habet mandati actionem. Impendia mandati exsequendi gratia facta si bona fide facta sunt, restitui omnimodo debent, nec ad rem pertinet, quod is qui mandasset potuisset, si ipse negotium gereret, minus impendere. Si mandatu meo Titio credideris et mecum mandati egeris, non aliter con-
- F (m. 2 inde a L 27 deficit) P(VU)*

¹ decimo (Krueger)?

1 epitoma'torum F¹ 2 allegat P^o 3 trigensimo om. P^o 6 obligatione P^o | debitoris P^o 9 qui'a F¹ 10 fideiussore P^o 11 inter'est sit F¹ 12 creditori] creditor F² 13 quam] quoniam P^o? | et] ea P^oU^o, et ea P^oU^o | procuratoris cred. P^o 14 quod si] quod P^o 15 mandator] FPVU^o, mandato U^o, mandatori dett. 17 suarumque P^o | haec] haec F¹ 18 quem] quoniam P^o 19 consecutorum P^o | dedatu'r F¹ 20 possit F² 21 amaci F¹ 23 est] et F² | damnatus est]

damandatus et F¹ 25 seruus om. P^o | fore rem P^o 26 ciuaria F¹ | 'ni'si F² 28 liberent F¹ 29 consistit obligatio Latine BS (Steph.) et CΥΝΙΣΤΑΤΑΙ ή ἐΝΟΧΗ B (Anon.), at CΥΝΕΣΤΗ ΤΟ ΜΑΝΔΑΤΟΝ BS (πλ.). 30 uelut P^o 31 acta] fPU, actio F: ΜΕΤΑΜΕΛΟΜΕΝΟΣ BS, ΜΕΤΑΜΕΛΗΘΕΙC B (Anon.), ει ΜΕΤΑΜΕΛΗΘΩ BS (Cyr.) 34 renuntiare PVU | cum] fPU, cuiti F 36 cui] fPU, cuius P^o, cu F[est] fPU, et F 37 executus] excusatus P^o, ex se.... U^o

demnari debeo, quam si actiones tuas, quas aduersus Titium habes, mihi praestiteris. sed si cum Titio egeris, ego quidem non liberabor, sed in id dumtaxat tibi obligatus ero, quod a Titio seruare non potueris.

28 ULPIANUS libro quarto decimo ad edictum. Papinianus libro tertio quaestio- [B. 14, 1, 28] *E num ait mandatorem debitoris soluentem ipso iure reum non liberare (propter mandatum enim suum soluit et suo nomine) 5 ideoque mandatori actiones putat aduersus reum cedi debere.

29 IDEM libro septimo disputationum. Si fideiussor conuentus, cum ignoraret [B. 14, 1, 29] S non fuisse debitori numeratam pecuniam, soluerit ex causa fideiussionis, an mandati iudicio persecui possit id quod soluerit, quaeritur. et si quidem sciens praetermisserit exceptionem uel doli uel non numeratae pecuniae, uidetur dolo uersari (dissoluta enim neglegentia prope dolum est): ubi uero ignorauit, nihil est quod ei imputetur. pari ratione et si aliqua exceptio debitori competit, pacti forte conuenti uel cuius alterius rei, et ignarus hanc exceptionem non exercebit, dici oportet mandati ei actionem competere: potuit enim atque debuit reus promittendi certiorare fideiussorem suum, ne forte ignarus soluat indebitum. 15

1 Non male tractabitur, si, cum ignoraret fideiussor inutiliter se obligatum, soluerit, an mandati actionem habeat. et si quidem factum ignorauit, recipi ignorantia eius potest, si uero 2 ius, aliud dici debet. Si, cum debitor soluisset, ignarus fideiussor soluerit, puto eum mandati habere actionem: ignoscendum est enim ei, si non diuinavit debitorem soluisse: debitor enim debuit notum facere fideiussori iam se soluisse, ne forte creditor obrepat et 20 3 ignorantiam eius circumueniat et excusat ei summam, in quam fideiussit. Hoc idem tractari et in fideiussore potest, si, cum soluisset, non certiorauit reum, sic deinde reus soluit quod soluere eum non oportebat. et credo, si, cum posset eum certiorare, non fecit, oportere mandati agentem fideiussorem repellere: dolo enim proximum est, si post solutionem non nuntiauerit debitori: cedere autem reus indebiti actione fideiussori debet, ne duplum cre- 25 4 ditor consequatur. Quaedam tamen et si sciens omittat fideiussor, caret fraude, ut puta si exceptionem procuratoriam omisit siue sciens siue ignarus: de bona fide enim agitur, cui 5 non congruit de apicibus iuris disputare, sed de hoc tantum, debitor fuerit nec ne. In omnibus autem uisionibus, quae praepositae sunt, ubi creditor uel non numeratam pecuniam accipit uel numeratam iterum accepit, repetitio contra eum competit, nisi ex condemnatione so- 6 fuerit ei pecunia soluta: tunc enim propter auctoritatem rei iudicatae repetitio quidem ces- sat, ipse autem stellionatus || criminis propter suam calliditatem plectetur. Fideiussor, si f. 245' 7 solus tempore liberatus tamen soluerit creditori, recte mandati habebit actionem aduersus reum: quamquam enim iam liberatus soluit, tamen fidem impleuit et debitorem liberauit: si igitur paratus sit defendere reum aduersus creditorem, aequissimum est mandati iudicio 35 8 eum quod soluit recipere. et ita Iuliano uidetur.

30 IULIANUS libro tertio decimo digestorum. Si hominem tibi dedero, ut eum [B. 14, 1, 30] S manumitteres, et postea procurator meus prohibuerit, ne manumitteres, an mandati agere possim, si tu eum manumiseris? respondi, si procurator iustum causam habuit interpellandi manumissionem serui, quem in hoc solum acceperam, ut manumitterem, ueluti si compererit 40

F (m. 2 deficit) P(VU)

1 debo] PU, deo F: οὐχ ἔτέρως καταδικά-
ζομαι BS (πλ.) | tuas] PU, suas F: εἰ μή ἔκ-
χωρητὴ τὰς κατὰ σοῦ ἀγωγὰς B (Anon.), εἰ μή
ἔκχωρης moi δὲ ἔχεις κατὰ τοῦ Τίτιου ἀγωγὰς
BS (πλ.): cf. D. 46, 1, 13 5 debitoris] de-
bitorem P*, om. V* | reum] rerum P* 6 actioni-
bus P* | rerum P*, eum U* 7 debet P*
8 idem] ulpianus P | dispositionum P 12 ni-
hil est] PVU, nihil F | quod eum putetur P*
14 exercebit] ita etiam BS (Steph.) ubi haec
afferuntur Latine | mandati ei actionem] PVU,
ei mandati ei actionem F, ei mandati actionem
f 17 ignorantiam P* 18 soluatis-

set F* 19 habere actionem mandati P |
diuinavit] F=PU, dubinavit F* 21 ei] eis P* | summan P 23 oportere eu mand. F*
25 renuntiauerit P | cedere enim autem F* |
indeuiti F 26 etsi] ut si F* 28 apibus P*,
capitibus V* | tantum] tantum si PVU 29 di-
visionibus fPVU*, inc. U* | praeposite PU*
(cf. D. 22, 3, 25, 3), popositae F, propositae fU* |
sunt] PVU, sint F 30 accipit] accepit PVU
32 calliditatem] fPU, callitatem F 34 reum]
rerum P*? 35 reum] rerum P* | iudicio]
fPU, iudiciolo F 38 prohīde buerit F 39 si
tm'u F* | manumiserit F*

eum postea¹ falsas rationes confecisse, insidias uitae prioris domini struxisse, tenebor, nisi denuntiationi procuratoris paruero: si uero nulla iusta causa procuratori fuit denuntiandi, ne seruus manumitteretur, non poterit mecum agi, quamuis ad libertatem eum perduxerim.

- 31 IDEM libro quarto digestorum. Si negotia mea mandauero gerenda [B. 14, 1, 31] S ei, qui mihi actione in quadruplum tenebatur, post annum uero in simplicem, etsi post 5 annum cum eo mandati agam, praestare mihi quadruplum debebit: nam qui alterius negotia administranda suspicit, id praestare debet in sua persona, quod in aliorum.
- 32 IDEM libro tertio ad Urseum Ferocem. Si hereditatem aliter aditurus non [B. 14, 1, 32] S essem, quam cantum mihi fuisset damnum praestari et hoc mandatum intercessisset, fore mandati actionem existimo. si quis autem mandauerit alicui, ne legatum a se repellat, 10 longe ei dissimile esse: nam legatum adquisitum numquam illi damno esse potuit: hereditas interdum damnosa est. et in summa quicunque contractus tales sunt, ut quicunque² eorum nomine fideiussor obligari posset, et mandati obligationem consistere puto: neque enim multo referre, praesens quis interrogatus fideiubeat an absens uel *praesens* mandet. praeterea uolgo animaduertere licet mandatu creditorum hereditates suspectas adiri, quos 15 mandati iudicio teneri procul dubio est.
- 33 IDEM libro quarto ex Minicio. Rogatus ut fideiuberet si in minorem sum- [B. 14, 1, 33] S mam se obligauit, recte tenetur: si in maiorem, Iulianus uerius putat quod a plerisque responsum est eum, qui³ maiorem summam quam rogatus erat fideiussisset, hactenus mandati actionem habere, quatenus rogatus esset, quia id fecisset, quod mandatum ei est: 20 nam usque ad eam summam, in quam rogatus erat, fidem eius spectasse uidetur qui rogauit.
- 34 *AFRICANUS* libro octavo quaestionum. Qui negotia Lucii Titii procurabat, [B. 14, 1, 34] S is, cum a debitoribus eius pecuniam exigisset, epistulam ad eum emisit, qua significaret certam summam ex administratione apud se esse eamque creditam sibi se debitum cum usuris semissibus: quae situm est, an ex ea causa credita pecunia peti possit et an usurae 25 peti possint. respondit non esse creditam: alioquin dicendum ex omni contractu nuda pactione pecuniam creditam fieri posse. nec huic simile esse, quod, si pecuniam apud te depositam conuenerit ut creditam habeas, credita fiat, quia tunc nummi, qui mei erant, tui fiunt: item quod, si a debitore meo iussero te accipere pecuniam, credita fiat, id enim benigne receptum est. his argumentum esse eum, qui, cum mutuam pecuniam dare uellet, 30 argentum uendendum dedisset, nihilo magis pecuniam creditam recte petiturum: et tamen pecuniam ex argento redactam periculo eius fore, qui accepisset argentum. et in proposito igitur dicendum actione mandati obligatum fore procuratorem, ut, quamuis ipsius 1 periculo nummi fierent tamen⁴ usuras, de quibus conuenerit, praestare debeat. Cum heres 34 ex parte esses, mandaui tibi, ut praedium || hereditarium mihi emeres certo pretio: emisti. f. 246 pro coheredum quidem partibus non dubie mandati actio est inter nos. pro tua autem parte posse dubitari ait, utrumne ex empto an mandati agi oporteat: neque enim sine ratione quem existimaturum pro hac parte sub condicione contractam emptionem. quod F (m. 2 deficit) P(VU)

¹ postea eum? ² quicunque del. (Hal.: neque agnoscunt id Graeci) ³ in ins. (edd.)
⁴ procuratorem, quamuis ipsius periculo nummi fierent: ut tamen?

3 serum manumittetur P^a 5 actionem P^a
7 suscepit PV 9 esse] fP^bU, esse in P^a,
esse F 10 si quis] squac F^a | repellat] fPU, repellat F 11 illi damno] tibi dampnum P 12 et in] PV, in FU 14 quis]
quae F^a | uel *praesens*] PVU cum B (Anon.):
ἢ καὶ παρών ἢ καὶ ἀπών ἐντείναται et BS:
ἢ μὲν ἔργην πρὸς παρόντα γίνεται, τὸ μάνδατον
δέ καὶ πρὸς ἀπόντα, om. F 15 uolgo om. P^a |
mandatu (mandato PVU) creditorum hereditates (PU, hereditas f, heredes F) suspectas adiri, quos (P^bVU, quis P^a, quod F) m.
i. t. p. d. est] ειώθασιν ὡς δανεισταὶ ἐντέλ-

λεσθαι τὰς ὑπόπτους κληρονομίας ὑπεισελθεῖν
καὶ ὑποκείναι τῇ περὶ ἐντολῆς ἀρωγῇ B (Anon.)
17 idem om. in sp. uac. F 18 quod a'd'
pler. F 19 erat] sit P 22 africanus] PU
cum B, om. in sp. uac. F 23 emisis F^a, mi-
sit U 26 possunt P^aV | omni] eius P^aV
29 quod om. PVU 30 uenigne F^a | pecu-
nia F (em. f) 32 et om. P^a 33 actionem P^a
34 fierent] scripsi: fierint P^a, ferint F, fue-
rant V, fuerint fP^bU 35 emeres] PU cum
B (Anon.): κληρονομίαν ἀγρὸν ἀγοράσας moi,
heres F 37 an] PU, a F 38 quem] fPU,
que F, quemquam U^a

quidem maxime quaeri pertinere ait, ut¹, si forte prius quam emptio fieret decesserim et tu, cum scires me decessisse, propter mandatum meum alii uendere nolueris, an heres mens eo nomine tibi sit obligatus, et retro, si alii uendideris, an heredi meo tenearis. nam si quidem sub condicione emptio facta uidetur, potest agi, quemadmodum si quaevis alia condicio post mortem existisset: sin uero perinde mandati agendum sit, ac si alienum fundum emi mandassem, morte insecuta, cum id scieris, resoluto mandato nullam tibi actionem cum herede meo fore. sed et si mandati agendum esset, eadem praestanda, quae praestarentur, si ex empto ageretur.

35 *NERATIUS* libro quinto membranarum. Si fundum, qui ex parte tuus est, [B. 14, 1, 35] *S** mandau: tibi ut emeres mihi, uerum est mandatum posse ita consistere, ut mihi ceteris 10 partibus redemptis etiam tuam partem praestare debeas. sed si quidem certo pretio emendas eas mandauerim, quanticumque aliorum partes redemeris, sic et tua pars coartabitur, ut non abundet mandati quantitatem, in quam tibi emendum totum mandaui: sin autem nullo certo pretio constituto emere tibi mandauerim tuque ex diuersis pretiis partes ceterorum redemeris, et tuam partem uiri boni arbitratu a estimato pretio dari oportet, 15

36 *IAUOLENUS* libro septimo ex Cassio. ita ut omnes summas maiores et minores [B. 14, 1, 36] *E** res coaceruet et ita portionem ei qui mandatum suscepit praestet. quod et plerique probabant. Simili modo et in illa specie, ubi certo pretio tibi emere mandaui et aliarum partium nomine commode negotium gessisti et uilius emeris, pro tua parte tantum tibi praestatur, quanti interes tua, dummodo intra id pretium, quod mandato continetur. quid enim fiet, si exiguo pretio hi, cum quibus tibi communis fundus erat, rem abicere uel necessitate rei familiaris uel alia causa cogerentur? non etiam tu ad idem dispendium dederis. sed nec lucrum tibi ex hac causa adquirere debes, cum mandatum gratuitum esse debet: neque enim tibi concedendum est propter hoc uenditionem impedire, quod animosiorem eius rei 2 emptorem esse quam tibi mandatum est cognoveris. Quod si fundum, qui per partes uenit, 25 emendum tibi mandassem, sed ita, ut non aliter mandato teneat, quam si totum fundum emeres: si totum emere non potueris, in partibus emendis tibi negotium gesseris (sive habueris in eo fundo partem sive non) et eueniet, ut is cui tale mandatum datum est periculo suo interim partes emat et, nisi totum emerit, ingratias eas retineat. nam proprius est, ut cum huiusmodi incommodis mandatum suscipi possit praestarique officium et in partibus 30 3 emendis perinde atque in toto debeat ab eo, qui tale mandatum sua sponte suscepit. Quod si mandassem tibi, ut fundum mihi emeres, non addito eo, ut non aliter mandato teneat, quam si totum emeres, et tu partem uel quasdam partes eius emeris, tum habebimus sine dubio iuvicem mandati actionem, quamuis reliquias partes emere non potuisses. 34

37 *AFRICANUS* libro octavo quaestionum. Hominem certum pro te dari fideiussi [B. 14, 1, 37] *S* et solui: cum mandati agatur, a estimatio eius ad id potius tempus, quo solutus sit, non quo agatur, referri debet, et ideo etiamsi mortuus fuerit, nihilo minus utilis ea actio est. aliter in stipulatione seruatur: nam tunc id tempus spectatur quo agitur, nisi forte aut per promissorem steterit, quo minus sua die solueret, aut per creditorem, quo minus acciperet: 39 etenim neutri eorum frustratio || sua professe debet. f. 246'

F (m. 2 deficit) *P*(*VU*)

¹ ait ut] ut ait?

1 quaeri] quaere *F** 3 aliis *P* | uenderis *P**
4 quemadmodum *P** | quaevis] *V**, quamuis
*FV**, quaevis *PU*. 5 sit a'c *F** 6 man's-
dassem *F*, mandasset *U** | insecuta'm' *F*
8 agerentur *P*U** 9 *neratius*] *PU* cum *B*,
om. in sp. uac. F 10 mandaui] *fPU*, manda *F*
11 pr'a etio *F* | emendas eas eas *F** 12 man-
daueris *P**, mandaui *V**? | partes] *fPU*, parte
*FV**, partem *V** 14 tib'que *F** | praetiis
F (*em. f*) 15 praetio *F* (*em. f*) | dari] dari
mihi *P* 18 praetio *F* (*em. f*) | mandaue'i
*F** | ali'arum *F** 19 tua] *fPU*, tuo *F* 20 in-

terestua *F* (*suppl. f*) | dummodum *F** 21 qui-
bu's *F** | suicere *F* 22 idem] idet *F* 24 est] esse *P** | impendre] *fP*U*, impendre *FP**
26 alter *P** 27 potueris] *P*U*, potuerit *F*,
potuerim *P** 28 habueris] *fPU*, aueris *F*
29 ingratias] *P**, ingratias *FP*U* | nam] *PVU*,
om. F | proprius] *P*, proprius *FP*V*U*, pro-
prium *V** 30 huiusmodi incommodo *P* 31 de-
beat] *PV*, debet *FU* | sus'c'epit *F** 33 et] ut
P | emeri's' *F** 34 quamuis] an quamuis *P**
35 libro quarto oct. *F*, lib. iiiii *U* | certem *F**
36 scatur *F* 40 frustratio frustaci *P**

- 38 MARCELLUS libro singulari responsorum. Lucius Titius Publio Maevio filio [B. 14, 1, 38] S naturali domum communem permisit non donationis causa creditori filii obligare: postea Maenio defuncto relicta pupilla tutores eius iudicem aduersus Titum acceperunt et Titus de mutuis petitionibus: *quaero, an domus pars, quam Titius obligandam filio suo accommodauit, arbitratu iudicis liberari debeat.* Marcellus respondit, an et quando debeat liberari, ex persona debitoris itemque ex eo quod inter contrahentes actum esset ac tempore, quo res de qua quaeretur obligata fuisse, *iudicem a estimaturum: est enim earum specierum 1 judicialis quaestio, per quam res expediatur, non absimilis illa, quae frequentissime agitari solet, fideiussor an et prius quam soluat agere possit, ut liberetur. nec tamen semper exspectandum est, ut soluat aut iudicio accepto condemnetur, si diu in solutione reus cessabit 10 aut certe bona sua dissipabit, praesertim si domi pecuniam fideiussor non habebit, qua numerata creditori mandati actione *reum* conueniat.*
- 39 NERATIUS libro septimo membranarum. Et Aristoni et Celso patri placuit [B. 14, 1, 39] Sf posse rem hac condicione deponi mandatumque suscipi, ut res periculo eius sit qui depositum uel mandatum suscepit: quod et mihi uerum esse uidetur. 15
- 40 PAULUS libro nono ad edictum. Si pro te praeſente et uetante fideiusserim, [B. 14, 1, 40] E nec mandati actio nec negotiorum gestorum est: sed quidam utilem putant dari oportere: quibus non consentio, secundum quod et Pomponio uidetur.
- 41 GARUS libro tertio ad edictum proninciale. Potest et ab una dumtaxat parte [B. 14, 1, 41] E mandati iudicium dari: nam si is qui mandatum suscepit egressus fuerit mandatum, ipsi 20 quidem mandati iudicium non competit, at ei qui mandauerit aduersus eum competit.
- 42 UPLANTUS libro undecimo ad edictum. Si mandanero tibi, ut excuteret uires [B. 14, 1, 42] E hereditatis, et tu, quasi minor sit, eam a me emeris, et mandati mihi teneberis. tantundem et si tibi mandauit, ut uires excuteret eius cui eram crediturus et renuntiaueris eum idoneum esse. 25
- 43 IDEM libro uicesimo tertio ad edictum. Qui mandatum suscepit, ut pecunias [B. 14, 1, 43] E in diem collocaret, isque hoc fecerit, mandati conueniendus est, ut cum dilatione temporis actionibus cedat.
- 44 IDEM libro sexagesimo secundo ad edictum. Dolus est, si quis nolit persequi [B. 14, 1, 44] E quod persequi potest, aut si quis nolit quod *exegerit* soluere. 30
- 45 PAULUS libro quinto ad Plautum. Si mandatu meo fundum emeris, utrum [B. 14, 1, 45] E cum dederis pretium ageres mecum mandati an et antequam des, ne necesse habeas res tuas uendere? et recte dicitur in hoc esse mandati actionem, ut suscipiam obligationem, quae aduersus te uenditori competit: nam et ego tecum agere possum, ut praestes mihi 1 aduersus uenditorem empti actiones. Sed si mandatu meo iudicium suscepisti, manente 35 iudicio sine iusta causa non debes mecum agere, ut transferatur iudicium in me: nondum 2 enim perfecisti mandatum. Item si, dum negotia mea geris, alicui de creditoribus meis 3 promiseris, et antequam soluas dicendum est te agere posse, ut obligationem suscipiam: aut si nolit creditor obligationem mutare, cauere tibi debo defensurum te. Si iudicio te sisti promisero nec exhibuero, et antequam praestem, mandati agere possum, ut me liberes: 40 F (m. 2 deficit) P(VU)
- 1 respons'or'um F^t | publico P^a 4 quaero
 ... titius] PU, om. F: εἰ ὥφειλον οἱ ἐπίτροποι
 τὸ ἀρμόζον μού τοῦ οἴκου μέρος ἐλεγθερώσαι
 B (Anon.) 5 an om. P^aV 7 iudiiudicem
 F (em. f.) 8 quam res] fP^tU, qua res F,
 quas res P^a | frentissima P^t 11 si domini P^a
 12 reum] PU, om. F 14 mandatumqui F^t
 16 praesentem et uetantem P^a 20 suscep-
 perit P^t 21 mandati] mandatum P^a 23 et
 mandati] P cum B (Anon.): ἐνέχῃ μοι καὶ τῷ
 περὶ ἑντολῆς ἀγωγῇ, mandati FU 24 cre-
 ditus P^a | denuntiaueris P 26 suscepit F |
 pecuniam P 27 delatione P^a 30 aut si
 quis nolit quod exegerit soluere] sic P^a cum
- B (Anon.): δόλος ἐστὶ τὸ μὴ ποιῆσαι τίνα δύναται, ἢ τὸ μὴ ἀπαιτῆσαι τὸν δύναμενον, ἢ τὸ μὴ δούναι τὸ ἀπαιτηθέν, aut si quis non exegerit quod exigere soluere F, aut si quis non exegerit (exigerit U, exigerat V) quod exigere potest aut si quis nolit soluere quod exegerit (exigit V^t) P^t manu aequali VU lectio-ne ex duobus archetypis contaminata 32 age-
 res] F, ages PU | ne om. PV^a 34 aduersus] aduerset P^t | praestet F^t 36 iudicio non sine F^t 37 meis] PU, eis F: ὁμολογήσεις
 δανειστῇ μού B 38 susscipiam F 39 si iudicio F^t 40 exhibuero] fPU, exhibero F

- 4 uel si pro te reus promittendi factus sim. Sed si mandanero tibi, ut creditor meo solvas, tuque expromiseris et ex ea causa damnatus sis, humanius est et in hoc casu mandati
 5 actionem tibi competere. Quotiens autem ante solutam pecuniam mandati agi posse diximus, faciendi causa, non dandi tenebitur reus: et est aequum, sicut ^{f. 247} mandante aliquo
 6 actionem nacti cogimur eam praestare iudicio mandati, ita ex eadem causa obligatos ha-
 7 bere mandati actionem, ut liberemur. Si fideiussor multiplicauerit summam, in quam fide-
 8 iussit, sumptibus ex iusta ratione factis, totam eam praestabit is pro quo fideiussit. Quod
 mihi debebas a debitore tuo stipulatus sum periculo tuo: posse me agere tecum mandati
 in id, quod minus ab illo seruare potero, Nerua Atilicinus aiunt, quamuis id mandatum ad
 tuam rem pertineat, et merito: tunc enim liberatur is qui debitorem delegat, si nomen eius
 9 creditor secutus est, non cum periculo debitoris ab eo stipulatur. Idem iuris est, si man-
 datu fideiussoris cum reo egissem, quia sequenti mandato¹ liberaretur ex priore causa.
 10 46 IDEM libro septuagensimo quarto ad edictum. Si quis pro eo spoponderit, [B. 14, 1, 46] E*
 qui ita promisit: 'si Stichum non dederis, centum milia dabis?' et Stichum redemerit uilius
 et soluerit, ne centum milium stipulatio committatur, constat posse eum mandati agere. 15
 igitur commodissime illa forma in mandatis seruanda est, ut, quotiens certum mandatum
 sit, recedi a forma non debeat: at quotiens incertum uel plurimum causarum, tunc, licet alias
 praestationibus exoluta sit causa mandati quam quae ipso mandato inerant, si tamen hoc
 19 mandatori expedierit, mandati erit actio.
 11 47 POMPONIUS libro tertio ex Plautio. Iulianus ait, si fideiussori uxor doti pro- [B. 14, 1, 47] E
 miserit, quod ei ex causa fideiussoria debeat, nuptiis seutis confestim mandati aduersus
 debitorem agere eum posse, quia intellegitur abesse ei pecunia eo, quod onera matrimonii
 sustineret. Si is, qui pro te hominem dare fideiussit, alienum hominem stipulatori dederit,
 nec ipse liberatur nec te liberat et ideo mandati actionem tecum non habet. sed si stipu-
 lator eum hominem usueperit, dicendum esse Iulianus ait liberationem contingere: eo ergo 25
 casu mandati actio post usucaptionem demum tecum erit.
 12 48 CELSUS libro septimo digestorum. Quintus Mucius Scaeuola ait, si quis sub [B. 14, 1, 48] E
 usuris creditam pecuniam fideiussisset et reus in iudicio conuentus cum recusare uellet sub
 usuris creditam esse pecuniam et² fideiussor soluendo usuras potestatem recusandi eas reo
 sustulisset, eam pecuniam a reo non petiturum. sed si reus fideiussori denuntiasset, ut re-
 30 cusaret sub usuris debitam esse nec is propter suam existimationem recusare uoluisse, quod
 ita soluerit, a reo petiturum. hoc bene censuit Scaeuola: parum enim fideliter facit fidei-
 ussor in superiore casu, quod potestatem eximere reo uidetur suo iure uti: ceterum in
 1 posteriore casu non oportet esse noxae fideiussori, si pepercisset pudori suo. Cum mando 34
 F (m. 2 deficit) P(VU)

¹ sequente me mandatum (u. i.)? ² et del. (Hal.)

5 eam] eum *P^a* 7 praestauit *F(em. f)* *P^a* 8 debebas *P^aV^a* 1 tuo] *PUV^a*, om. *F*: έάν κιν-
 8 δύνη τού χρέωστου μού ἐπερωτήσω χρέωστην
 αὐτοῦ *B* (*Anon.*) | posses me *P^a*, me possum
 9 ab] au *F(em. f)* | atilianus *P* | ad
 tuam rem] *confirmant BS* (*πλ.*): εἰ καὶ τὰ μά-
 λιστα τὸ μανδάτον ὑπόγυμς σίς [sic addidi:
 prop̄ter geminationem om̄issum] ὠφελεῖας γεγέ-
 10 nntai 10 delegatⁱ *F^a* 12 quia sequenti
 mandato liberaretur (liberatur *P^a*) ex priore
 causa] non aliter legerunt Graeci: τὸ γὰρ πα-
 ακολούθογά ὑπὸ τού ἐγγυτού νῦν μανδάτον
 τὴν προτέραν ἀνέλεν ἐνοχήν *BS* (*πλ.*): sed
 cum fideiussor semel tantum mandauerit, non
 bis nec sequenti commodam explicationem ad-
 mittat, Paulum credo scripsisse sequente me
 mandatum 14 davis *F(em. f)* 16 in man-
 datis] *PU^a*, in mandato *P^a*, in mandati *V^a*,
 mandati *P^aV^aU^a* 17 at] et *F^a* 18 exso-

luta] *fP^aV^aU* cum *BS* (*πλ.*): εἰ . . . ἔτέρῳ με-
 τρόπῳ ἐνοχῆς ἀπαλλάξεις et *B* (*Anon.*): δύνα-
 ται οἱ ἐνταλθεῖς καὶ οἱ ἔτέρων δόσεων . . .
 πληρούντος αὐτόν, ex uolunta *F*, uel ex uolun-
 tate exoluta *P^aV^a* coniuncta utriusque arche-
 typi lectione 19 experdierit *P^a* 20 doti] *FP^aU* cum *BS* (*πλ.*): λόγω προικός et *B* (*Anon.*):
 ἐν προικι, dotiis *V^a*, dotem *fP^aV^a* 21 com-
 festim *F* 23 stipulari *P^aU* 24 si om. *P^a*
 25 homonem *F^a* 27 mucius] nuntius *P^a*
 30 reas *F^a* 31 debitam] creditam *P^a?*
 32 bene] uene *F^a* 34 noxae *P^a*, noxiū
U^a | si pepercisset sipsepercisset *F*, si pere-
 pisset *P^a?*, si ipse pepercisset *P^aV^aU^a*, si
 ipse pepercisset *V^aU^a?*: τῆς ὑποληγέως μού
 φεισάμενος *B* (*Anon.*), διότι τῆς οἰκείας ὑπο-
 ληγέως ἐφεισατο *BS* (*πλ.*), ut uocabulū ipse
 agnoscat neuter interpres

tibi, ut credendo pecuniam negotium mihi geras mibique id nomen praestet, meum in eo periculum, meum emolumentum sit, puto mandatum posse consistere. Ceterum ut tibi negotium geras, cui arbitrii sit nomen, id est ut cuius credas, tu recipias usuras, periculum dumtaxat ad me pertineat, iam extra mandati formam est, quemadmodum si mandem, ut mihi quemuis fundum emas.

- 49 MARCELLUS libro sexto digestorum. Serum Titii emi ab alio bona fide et [B. 14, 1, 49] *E* possideo: mandatu meo eum Titius uendidit, cum ignoraret suum esse, uel contra ego uendidi illius mandatu, cum forte is, cui heres exstiterit, cum emisset: de iure euictionis et de mandatu quaesitum est. et puto Titium, quamvis quasi procurator uendidisset, obstrictum emptori neque, si rem tradidisset, vindicationem ei concedendam, et idcirco mandati *cum non teneri, sed contra mandati agere posse*, si quid eius interfuisset, quia forte uenditurus non fuerit. contra mandator, si rem ab eo uindicare uelit, exceptione doli summouetur et aduersus uenditorem testatoris sui habet exempto iure hereditario actionem.

- 50 CELSUS libro trigesimo octauo digestorum. || Si is qui negotia fideiussor [B. 14, 1, 50] *E f. 247* gerebat ita soluit stipulatori, ut reum fideiussoremque liberaret, idque utiliter fecit, negotiorum gestorum actione fideiussorem habet obligatum, nec refert, ratum habuit nec ne fideiussor. *sed fideiussor etiam antequam solueret procuratori pecuniam, simul ac ratum habuisset, haberet tamen mandati actionem.* Siue, cum frumentum deberetur, fideiussor Africum dedit, siue quid ex necessitate soluendi¹ plus impedit quam est pretium solutae rei, siue Stichum soluit isque decessit aut debilitate flagitiose ad nullum pretium sui redactus est, id mandati iudicio consequeretur.

- 51 IAUOLENUS libro nono ex Cassio. Fideiussor quamus *per errorem ante diem* [B. 14, 1, 51] *E* pecuniam soluerit, repetere tamen ab eo² non potest ac ne mandati quidem actionem, antequam dies soluendi ueniat, cum reo habebit.

- 52 IDEM libro primo epistularum. Fideiussorem, si sine adiectione bonitatis tritici pro altero triticum spopondit, quodlibet triticum dando reum liberare posse existimo: a reo autem non aliud triticum repetere poterit, quam quo pessimo tritico liberare se a stipulatore licuit. itaque si paratus fuerit reus, quod dando ipse creditori liberari potuit, fideiussori dare et fideiussor id quod dederit, id est melius triticum condicet, exceptione eum doli mali summoueri existimo.

- 53 PAPINIANUS libro nono quaestionum. Qui fide alterius pro alio fideiussit [B. 14, 1, 53] *P*
F (m. 2 deficit) P(VU)

¹ dedit ex necessitate soluendi siue quid?

² ab eo² a reo?

1 praestet *F*, prest.. *P^a*, prestes et *P^bV*, praestetur et *U* | meum in eo¹ *PU*, meo in eo *F* 3 arbitriiⁱ *F^a* | cuiusvis *PV^aU^b* cum *B* (*Anon.*): in' φτινὶ θέλης δανείσθης et *B* (πλ.): φτινὶ (οὖν cod.) ἐὰν βογληθῆς δανείσας, cuiusvis *F^bV^aU^b* 4 quemadmodum *P^a* | mandet *P^a* 5 mihi^j *FV^a* cum *BS* (πλ.): ina moi... ἀγοράσθης et *B* (*Anon.*) et *BS* (*Steph. et Cyr.*): ἀγοράσας moi, tibi *PV^aU* et ita *Theophilus teste Enantiorphane*: τὸ παρὸν θέμα Θεόφιλος ἔντομον τὸ ἐμοὶ ἀντὶ τούτῳ σοὶ παρέλαβε καὶ φίσιν: ἀλήστως σοὶ ἐπέταλομαι ἀγοράζειν ὃν ἂν θέλης ἀγρόν: idem addit *Dorotheum* uerba quemadmodum seq. sic accepisse, quasi continuaretur sis huiusc legis § 1 8 ex^rti^tterit *F^b* 9 de mandatu *P^a*? de mandato f(m. saec. XII uel XIII) *P^bVU*, om. *F* 10 emporis *P^a* | mandati (ag ins. *P^a*) eum non teneri sed contra (contraria *V*) mandati agere] *PVU* cum *B* (*Anon.*): διὸ τὴν μανδάτου οὐχ ἔσω κατὰ σοῦ, ἀλλὰ τούταν τὸν cū κατ' ἐμοῦ et *BS* (πλ.): ἀρά δὲ ... ἀναγκάζεται moi διὰ τῆς μανδάτη αγῆτα (pretium ab emporiis acceptum) παραχεῖν, καὶ

λέγομεν οὐδαμῶς, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐναντίον κινησει κατ' ἐμοῦ τὴν κοντραπάν μανδάτη, ἀπαίτων με τὸ διαφέρον *cet.* et *BS* (*Cyr.*): τὸ τίμημα οὐκ ἀπαίτω σε, ἀλλὰ καὶ κινεῖς κατ' ἐμοῦ εἰς τὸ διαφέρον, μανδάτη agere rel om. *F* idemque fuerit necessaria est in textu libri, unde cod. *P* exscriptus est, cum librarius post mandati poenebit elementa duo ag, mox his deletis scriperit uerba eum ... mandati inuenta scilicet in archetypi margine, deinde denuo dederit illud agere et g. seq. 11 si quis *P^a*, si quidem *U^a* 12 abj *F^a*, au *F^a* | uellit *P* 13 uenditorem] uenditionem *F^a*: κατὰ τοῦ πωλήσαντος τῷ κληροδότῃ cov *B* (*Anon.*), κατὰ Πρίμογ (qui est uenditor testatoris) *BS* (πλ.): 15 gereuat *F* | soluat *PV* 16 fideiussorem] *fPU*, fideiussorum *F* 17 sed fideiussor] sed si fideiussor *PU*, si fideiussor *V*, om. *F* 18 debetur *P^a* | africum] eum *P^aV^b* 19 p'ractium *F^a* 20 isqui *F* (em. f) | deuilitatem *F* | praetium *F* 21 id] in *P^a* 22 per] *PU*, ref *F* 23 repetere] *PU*, petere *F* 24 ueniet *P* 27 potuit *P*, potest *U^a* 31 fideiuss'it *F^a*

praesente et non recusante, utrosque obligatos habet iure mandati: quod si pro inuitio uel ignorante alterutrius¹ mandatum secutus fideiussit, eum solum conuenire potest qui mandauit, non etiam reum promittendi: nec me mouet, quod pecunia fideiussoris reus liberetur: id enim contingit et si meo mandato pro alio soluas.

- 54 IDEM libro uicesimo septimo quaestionum. Cum seruus extero se mandat [B. 14, 1, 54] P emendum, nullum mandatum est. sed si in hoc mandatum intercessit ut seruus manumitteretur nec manumiserit, et pretium consequetur dominus ut uenditor et affectus ratione mandati agetur: finge filium naturalem uel fratrem esse (placuit enim prudentioribus affectus rationem in bonae fidei iudiciis habendam). quod si de suis nummis emptor pretium dederit (neque enim aliter iudicio uenditi liberari potest), quaeri solet, an utiliter de peculio 10 agere possit. et uerius et utilius uidetur praetorem de huiusmodi contractibus seruorum 1 non cogitasse, quo se ipsi mala ratione dominis auferrent. Si liber homo bona fide seruens redimi se mandauerit idque nummis emptoris factum sit, contraria mandati actione agi posse constat, ut tamen actiones praestentur, quas habet emptor aduersus uenditorem: finge non manumississe liberam personam emptorem. 15
- 55 IDEM libro primo responsorum. Procurator, qui non res inclusas subtraxit, [B. 14, 1, 55] P sed traditas non reddidit, iudicio mandati, non furti tenetur.
- 56 IDEM libro tertio responsorum. Qui mutuam pecuniam dari mandauit, omissa [B. 14, 1, 56] P reo promittendi et pignoribus non distractis eligi potest: quod uti licet si litteris exprimatur, distractis quoque pignoribus ad eum creditor redire poterit: etenim quae du- [D. 50, 17, 81] 20 1 bitionis tollenda causa contractibus inseruntur, ius commune non laedunt. Fideiussor (D) qui pecuniam in iure optulit et propter aetatem eius qui petebat obsignauit ac publice de- 2 posuit, confessim agere mandati potest. Non ideo minus omnis temporis bonam fidem ex- plorari oportet, quod dominus post annos quinque de prouincia reuersus, ² mox rei publicae 25 causa profecturus non acceptis rationibus mandatum instaurauerit. cum igitur ad officium procuratoris pertinuerit quidquid ex prima negotiorum gestorum administratione debuit ad 3 secundam || rationem transferre, secundi temporis causa priorem item suscipiet. Salarium f. 248 incertae pollicitationis neque extra ordinem recte petitur neque iudicio mandati, ut salarium 4 tibi constituat. Sumptus bona fide necessario factos, etsi negotio finem adhibere procurator non potuit, iudicio mandati restitui necesse est. 80

- 57 IDEM libro decimo responsorum. Mandatum distrahendorum seruorum de- [B. 14, 1, 57] P functo qui mandatum suscepit intercedisse constituit. quoniam tamen heredes eius errore lapsi non animo furandi, sed exsequendi, quod defunctus sua curae fecerat, seruos uenderant, eos ab emptoribus usucaptos uideri placuit. sed uenaliciarum ex prouincia reuersum Publiciana actione non inutiliter acturum, cum exceptio iusti dominii causa cognita 25 detur neque oporteat eum, qui certi hominis fidem elegit, ob errorem aut imperitiam he- redum adfici damno.

- 58 PAULUS libro quarto quaestionum. Si praecedente mandato Titium defen- [B. 14, 1, 58] P deras quamuis mortuo eo, cum hoc ignorares, ego puto mandati actionem aduersus heredem F (m. 2 deficit) P(VU)

¹ alterius (u. i.)? ² rursus ins.

1 obligatus F(em. f) 2 alterutrius mandatum secutus¹ alterius m. s. U: οὐτέφερεις τῷ μανδάτῳ BS (πλ.) 3 reum] rea P | liberatur P 4 mandatu P^a | soluam P^a, soluat P^a VU 6 sed] quod P 7 nec manumiseris P^a | praetium F | consequatur PV 8 finge] fingere V, inc. P^a 9 iudicari's F^a | praetium F 10 uinditi F(em. f) 12 auferrent] V, aufer- rent PU^a, auferit F, inc. U^a 13 redimi] fPU, redi F | manda'ua'uerit F^a 14 uenditorem] creditorem P^a 16 inclusae F^a 19 di- straxit etis F^a | potest quod] poterit quo P^a 22 eius aetatem P 23 confessim F 24 an-

nus F^a | de prouintia PV^aU, prouincia FV^a | publice F, om. P^a 25 profecturus non om. P^a 26 administrationem F(em. f) 27 priorem] priorum ē P^a? 29 necessarios P^aV 32 in- tercedisse FV^aU^a 33 curae] cae f?² 34 ab] ad F(em. f) | uenaliciarum F^a, uenalititia- rum P^a, uenaliciarum U^a 35 publicana P^a | hon inutiliter] P et Latine BS (Dorothe.) cum BS (πλ.): ἔστιν δὲ ἀγάθη οὐκ ἀχριστος οὐ Πογβλι- κιανή ει B (Anon.): καλῶς κινεῖ τὴν Πογβλι- κιανήν, non utiliter FU | causa 'domina' co- gnita F^a 38 defendebas P, defendas U^a, inc. V^a

Titii competere, quia mandatum morte mandatoris, non etiam mandati actio soluitur. quod si sine mandatu defensionem suscepisti, negotium quodammodo defuncti gerere institueras et quemadmodum, si illum liberasses, competitoret tibi negotiorum gestorum actio, ita potest dici et heredem eius eadem actione teneri. Lucius Titius creditori suo mandatorem dedit: deinde defuncto debitore maiore parte creditorum consentiente a praetore decretum est, ut portionem creditores ab heredibus ferant, absente eo creditore apud quem mandator extiterat: quaero, si mandator conueniatur, an eandem habeat exceptionem quam heres debitoris. respondi: si praesens apud praetorem ipse quoque consensisset, pactus uidetur iusta ex causa eaque exceptio et fideiussori danda esset et mandatori. sed cum proponas eum afuisse, iniquum est auferri ei electionem (sicut pignus aut priuilegium), qui potuit praeiens id ipsum proclamare nec desiderare decretum praetoris. nec enim si quis dixerit summouendum creditorem, heredi consulitur, sed mandatori uel fideiussori, quibus mandati iudicio eandem partem praestaturus est. plane si ab herede partem accepisset, an in reliquum permittendum esset creditori fideiussorem conuenire, dubitatum est: sed uidebitur consentire decreto conueniendo heredem.

- 59 IDEM libro quarto responsorum. Si mandatu Titii Calpurnius pecuniam quam [B. 14, 1, 59] *P* Titius credebat stipulatus esset non donandi animo, mandati iudicio eum ab herede Titii posse conueniri, ut actiones suas praestet: idem est et si exacta est a Calpurnio pecunia. Paulus respondit fideiussorem, qui rem pignoris iure obligatam a creditore emit, mandati iudicio conuentum ab herede debitoris oblatu omni debito² restituere cum fructibus cogen- 15 dum neque habendum similem extraneo emptori, cum in omni contractu bonam fidem praestare debeat. Paulus respondit die adiecto in mandato, intra quem praestaturum se Lucius Titius scripsit, non esse impedimento, quo minus etiam post eum diem conueniri mandati iudicio possit. Paulus respondit unum ex mandatoribus in solidum eligi posse, etiamsi non sit concessum in mandato: post condemnationem autem in duorum personam collatam ne- 20 cessario ex causa indicati singulos pro parte dimidia conueniri posse et debere. Creditor pignus uendidit: quaero, an si euicta sit possessio emptori, regressum creditor ad mandatorem habere possit et an intersit, creditoris iure uendiderit an communi iure promiserit. Paulus respondit, si creditor ex pretio pignorum debitum consecutus non sit, mandatorem liberum non uideri. ex hoc responso apparet, si euictionis nomine non teneatur, || proficere f. 248' 25 5 sam rem ad liberationem. Ille illi salutem. Mando tibi, ut Blaesio Seuero adfini meo octo- ginta credas sub pignore illo et illo: in quam pecuniam et quidquid usurarum nomine ac- cesserit indemnem rationem tuam me esse ex causa mandati in eum diem, quoad uixerit Blaesius Seuerus, praestaturum. postea saepe conuentus mandator non respondit: quaero, an morte debitoris liberatus sit. Paulus respondit mandati obligationem perpetuam esse, licet in mandato adiectum uideatur indemnem rationem tuam me esse ex causa mandati 35 6 in eum diem, quoad uixerit Blaesius Seuerus, praestaturum. Paulus respondit non uideri mandati condicioni paritum, cum in mandato adiectum sit, ut idonea cautio a debitore exigeretur, si neque fideiussor neque pignora accepta sint.

F (m. 2 deficit) *P* (*VU*)

¹ enim del. ² rem ins.

1 mandatum] *fPU*, mandatum *F*: τὸ γάρ ΜΑΝΔΑΤΟΝ, οὐ μὴν καὶ ἡ περὶ ἀγτοῦ ἀγωγῆς σβένηται *B* (*Anon.*) et similiter *BS* (*Steph.*). 2 mandato *PU* | negotiu *F* (*suppl. f*) 3 et quemadmodum *P^a* | liberares *P^a* | negotiorum *F^a* 4 teneri] *fPV^aU*, tenere *FV^a* 8 respondit *P^a* 9 eaquae *F* | fideiussore *P^a* 10 qui potuit praeiens id ipsum proclamare] *confirmant BS* (πλ.): ἡδύνατο γάρ παρών τούτῳ αγτῷ φυλάτταί ιδικῶς τὸ τῆς ἐπιλογῆς δίκαιον 12 creditores *F^a* 13 heredem *F* (*em. f*) 14 uideuntur *F* 16 si *fPU*, di *F* 18 suas om. *P^a* 20 oblatu] *PU^a* cum *BS* (πλ.): προσάγων μετὰ τόκων τὸ χρέος τῷ ἐγγυητῇ, ubi deinde multis

agitur de eiusmodi oblatione, ablato *FU^a* | co- 21 gendum] *P^a* (*m. rec.*), cogetur *FP^aVU* | bonam fidem praestare] *fU^a* cum *BS* (πλ.): δεῖ γάρ μεταξὺ τούτου ἐγγυητού καὶ τούτου δανεισαμένου καλήν φυλάττεσθαι πίστιν, bonam fidem praestari *FPV^aU^a*, bona fides praestari *V^a* 22 paulus] res paulus *F^a* 23 scribit *P^aU* 28 abere *F* (*suppl. f*) | uendideris *F* 29 consecutu rūs *F^a* 30 apparet si] apparet ..i *P^a*, apparet et si *P^aU* 31 blesio *FPU*, plexis *V* | adfini] et affini *P^a* 36 me] *PVU*, om. *F* 38 condicioni] *fP^aV^aU^a*, conditione *FP^aV^aU^a*

60 SCAEUOLA libro primo responsorum. Creditor mandatorem conuenit: is con- [B. 14, 1, 60] P
 demnatus prouocauit: quaerendum est, an manente appellatione debitor a creditore con-
 ueniri potest. respondi posse. Ad eum qui uxorem ducturus erat litteras fecit tales: Titius
 'Seio salutem. Semproniam pertinere ad animum meum cognouisti: ideoque cum ex uoto
 'meo nuptura tibi sit, uelim certus sis secundum dignitatem tuam contrahere te matrimo-
 'nium. et quamuis idonee re promissuram tibi Titiam matrem pueriae dotem sciam, tamen
 'et ipse quo magis conciliem animum tuum domui meae, fidem meam interponere non du-
 'bito: quare scias, quodcumque ab ea ex hac causa stipulatus fueris, id mea fide esse
 'iuississe saluum te habiturum.' atque ita Titia, quae neque Tisio mandauerat neque ratum
 habuerat quod scripserat, dotem Seio promisit. quaero, si heres Titii ex causa mandati 10
 praestiterit, an actione mandati heredem Titiae conuenire potest. respondi secundum ea,
 quae proponuntur, non posse. item quae situm est, an nec negotiorum gestorum. respondi
 nec hoc nomine iure agere posse: palam enim facere¹ Titium non tam Titiae nomine, quam
 quod consultum² uellet, mandasse. item si maritus aduersus mandatorem ageret, an aliqua
 exceptione summoueatur? respondi nihil proponi, cur summouendus sit. Duobus quis man- 15
 dauit negotiorum administrationem: quae situm est, an unusquisque mandati iudicio in so-
 lidum teneatur. respondi unumquemque pro solidi conueniri debere, dummodo ab utroque
 non amplius debito exigatur. Si inter maritum et sacerdotum id actum esset uel tacito intel-
 lectu³, ut onus exhibendas uxoris ad maritum rediret praestante patre dotis usuras, nullam
 actionem superfore ad recipiendum quod negetur consumptum: quod si pater pueriae ex- 20
 hibitionem mandasse se doceat, actionem mandati competere. Lucius Titius fratri filio
 commisit rerum suarum administrationem ita: Σεΐφ τέκνῳ χάριειν. ἐγώ μὲν κατὰ φύσιν εἰναι
 νομίζω τὸ ὑπέρ πατρὸς καὶ τῶν τοῦ πατρὸς γιῶν⁴ πραγματεύεσθαι δίχα τοῦ τινὰ ἐπιτροπικὸν αἴτειν.
 εἰ δέ δεῖ καὶ τοιούτου τινός, ἐπιτρέπων τοι περὶ πάντων τῶν ἐμῶν ὡς θέλεις πραγματεύεσθαι,
 εἴτε πωλεῖς θέλεις εἴτε ὑποτίθεσθαι εἴτε ἀγοράζειν εἴτε ὄτιον πράττειν, ὡς κυριῷ ὅντι τῶν 25
 ἐμῶν· ἐμοῦ πάντα κύρια τὰ ὑπὸ τοῦ σοῦ γινόμενα ἥγουμένοι καὶ μηδὲν ἀντιλέφοντός τοι πρὸς μη-
 δεμίαν πρᾶξιν. quae situm est, si quid non administrandi animo, sed fraudulenter alienasset
 uel mandasset, an ualeret. respondi eum, de quo quaereretur, plene quidem, sed quatenus
 res ex fide agenda esset, mandasse. item quaero, an, cum Seius magistratu functus debitor
 existisset, Lucius Titius eo nomine conueniri possit uel res eius obligatae essent propter so-
 uerba epistulae supra scripta. respondi neque conueniri posse neque res obligatas esse.

61 PAULUS libro secundo ad Neratium. || Quod filio familias ut peteret mandaui, [B. 14, 1, 61] Pf. f. 249
 emancipatus exegit: de peculio intra annum utiliter agam. PAULUS: sed et cum filio agen-
 dum est. 34

62 SCAEUOLA libro sexto digestorum. Cum controuersia esset de hereditate de- [B. 14, 1, 62] A
 functae inter scriptum heredem et patrum Maeium et amitas, Maeius litteris ad sorores
 F (m. 2 deficit) P(VU)

¹ facere] hac de re? ² pueriae ins. (u. i.) ³ intellectum (van de Water)? ⁴ γιῶν (u. i.)?

6 quamvis F² | re promissuram] se promis-
 ram P | tam'a en F¹ 7 concilium F | domui
 PVU³, domu F, inc. U⁴ 8 sci'a's F⁵ | hac]
 ac F 9 salluum F | titio] fPU, tio F: τῆς
 Τιτίας μηδὲν ἐντειλαμένης Τιτίφ BS (πλ.) |
 mandauerit P 12 posse] PU, esse F | ge-
 storum] F⁶ PU, gotiorum F⁷ 13 quam quod
 consultum uellet] ante uellet excidit opinor
 pueriae, sed ne Graeci quidem hoc legerunt, nam
 quamvis BS (πλ.) sic habeant: ὅτι οὐκ ὄνοματι
 Τιτίας ωμενος Σεμπρωνίας τῆς κόρης
 τούτοις ἔχρισατο τοῖς γράμμασιν, tamen haec
 esse ex supplemento ostendunt B (Anon.): οὔτε
 τοσούτον τῆς γυναικός ὄσον ἐμάγτο γέθελη
 προνοῖσαι 16 questum P⁸ 17 unumquem-
 quem F(em. f) 18 exigatur] in exigatur P⁹ |
 tarito P¹⁰, tacitu V 21 lucius ... 27 πρᾶξιν

primaria scriptura eraea Latina P, ἔτι omisis-
 sis Graecis V, gr omisis Graecis U ubi adscribi-
 tur in margine versio cum lemmate hoc: trans-
 latum pi. b'. abru. pi. (sic) 23 καὶ τῶν τοῦ
 πατρὸς γιῶν] τὸν τοῦ πατρὸς γιῶν BS (πλ.)
 24 τῶν] B (Anon.) et BS (πλ.), om. F 25 γιο-
 ποτίθεσθαι] sic et F et B et BS 26 κύρια] F¹¹ et
 sic B et BS, κύρια εἰναι F¹² 27 πράξειν F |
 fraudulanter P¹³ uel mandasset] confirmant BS (πλ.): ἡ ἐντειλασθαι ἐτέρῳ πρᾶξαι |
 queretur P¹⁴ U, queritur P¹⁵ U¹ | plene] FU,
 plane PV 29 cum om. P¹⁶ 30 conueniri]
 PU¹⁷, conuenire FU¹⁸ | eius] eis P¹⁹ 31 supra
 scripta] F, supra scriptae fPU | obligata P²⁰ U¹
 32 libro singula secundo F²¹ | familias] fPU,
 filias F 36 et patronum P²²

- mune redigi, detrimentum autem solius eius esse qui renuntiauerit: sed quod absens ad-
2 quisit, ad solum eum pertinere, detrimentum ab eo factum commune esse. In [Ep. 10, 2
societate autem coeunda nihil attinet de renuntiatione *cavere*, quia ipso iure societatis in-
tempestiu renuntiatio in asestimationem uenit.]
- 18 POMPONTUS libro tertio decimo ad Sabinum. Si seruus societatem coierit, non [B. 12, 1, 18] S
sufficiet, si iubeatur a domino seruus abire a societate, sed socio renuntiandum est.
- 19 UPLIANUS libro trigesimo ad Sabinum. Qui admittitur socius, ei tantum so- [B. 12, 1, 19] S
cius est qui admisit, et recte: cum enim societas consensu contrahatur, socius mihi esse
non potest quem ego socium esse nolu. quid ergo si socius meus eum admisit? ei soli
socius est
- 20 IDEM libro trigesimo primo ad edictum. (nam socii mei socius [D. 50, 17, 47, 1? B. 12, 1, 20] S*
meus socius non est)
- 21 IDEM libro trigesimo ad Sabinum. et quidquid fuerit de societate nostra [B. 12, 1, 21] S
consecutus, cum illo qui eum adsumpsit communicabit, *nos* cum eo non communicabimus.
sed factum eius praestabitur societati, id est ager socius et societati praestabit quod fuerit 15
consecutus.
- 22 || GAIUS libro decimo ad edictum prouinciale. Ex contrario factum quoque [B. 12, 1, 22] S* f. 250
sociorum debet ei praestare sicuti suum, quia ipse aduersus eos habet actionem. item cer-
tum est nihil uertare *prius* inter eum qui admiserit et eum qui admissus fuerit societatis
iudicio agi, quam agi incipiat inter ceteros et eum qui admiserit.
- 23 UPLIANUS libro trigesimo ad Sabinum. De illo Pomponius dubitat, utrum [B. 12, 1, 23] S
actionem eum mandare sociis sufficit, ut, si facere ille non possit, nihil ultra sociis praestet,
an uero indemnes eos praestare debeat. et puto omnimodo eum teneri eius nomine, quem
1 ipse solus admisit, quia difficile est negare culpa ipsius admissum. Idem quaerit, an com-
modum, quod propter admissum socium accessit, compensari cum damno, quod culpa praec-
buit, debeat, et ait compensandum. quod non est uerum, nam et Marcellus libro sexto di-
gestorum scribit, si seruus unius ex sociis societati a domino praepositus neglegenter uer-
satus sit, dominum societati qui praeposuerit praestatur nec compensandum commodum,
quod per seruum societati accessit, cum damno: et ita diuum Marcum pronuntiasse, nec
posse dici socio: 'abstine commodo, quod per seruum accessit, si damnum petis.'
- 24 IDEM libro trigesimo primo ad edictum. Plane si ambo socii seruum alterius [B. 12, 1, 24] S*
praeposuerint, non tenebitur dominus eius nomine, nisi dumtaxat de peculio: commune enim
periculum esse oportet, cum ambo eum praeponamus.
- 25 PAULUS libro sexto ad Sabinum. Non ob eam rem minus ad periculum socii [B. 12, 1, 25] S
pertinet quod neglegentia eius perisset, quod in plerisque aliis industria eius societas *aucta* 35
fuisse: et hoc ex appellatione imperator pronuntiauit.
- 26 UPLIANUS libro trigesimo primo ad edictum. Et ideo si socius [B. 12, 1, 26. Ep. 10, 13] S*
quaedam neglegenter in societate egisset, in plerisque autem societatem auxisset, non com-
pensatur compendium cum neglegentia, ut Marcellus libro sexto digestorum scribit.
- 27 PAULUS libro sexto ad Sabinum. Omne aes alienum, quod ma- [B. 12, 1, 27. Ep. 10, 14] S
F (m. 2 deficit) *P(VU)*

1 eius] eiusdem *P* | adquesiit *F*, adquisiuit *P*, quesiu*t* *V*, quae*s*iit *U* 3 *cavere*] *PVU*,
cavere eundem *F*: ἐν τῷ συτάσει τῶν κοινω-
νίας οὐδέν δὲ περὶ τῆς ἀπαγορεύεσσος συμφω-
νεῖν *B* (*Anon.*), περὶ τῆς ἀπαγορεύεσσος περιτ-
τὸν συμφωνεῖν *BS* 6 sufficiat *P*, sufficit
P | socio suo iure *P*, societatem *U* 8 et]
fPU cum *BS* (πλ.): καὶ εἰκότως, ut *F* 9 nolui]
fPU, noluit *F* 14 adsumpsit *F* | communica-
uit *FP* | nos cum eo] *PVU*, nos ei cum eo *F*:
Πρίμος δὲ καὶ Σεκοῦνδος (*scilicet* socii qui *non*
adsumpservunt) οὐδέν ἔχουσι κοινὸν πρὸς Κογάρ-
τον (*scilicet adsumptum*) *BS* | communicamus
FP 15 id est] id *P*, idem *P* *U* | quod quae *P*

17 gaius ... prouinciale *om. P* 19 *prius*] *PVU*, priusquam *F*: κινῶ δὲ κατὰ σοῦ καὶ πρὶν
ἢ κατ' ἑκίνον κινητικὸν *BS* (*Cyr.*) *et similiter*
B (*Anon.*) 20 admisit *P* 21 utrum *om. P* 22
praestet] praestaret *P* 26 et ait] ait *P* |
a marcellus *l. inc. FU* 29 ita] at *P* 30 si]
PU cum *BS* (πλ.): εἰ θέλεις ἀπαιτήσαι τὴν πο-
σότητα, ἐφ' ἡ ἡλάττυσε τὴν κοινωνίαν, *om. F*
34 ad] ab *F* 35 *aucta* fuisse] *PVU* cum
BS (πλ.): διότι τῇ οἰκείᾳ σπουδῇ ἐν πολλοῖς
ώφελησεν (τὴν κοινωνίαν), fuisse *aucta f*,
fuisse *F* 36 hoc] haec *P* 39 marcellus]
marcellet *P*

nente societate contractum est, de communi soluendum est, licet posteaquam societas distracta est solutum¹ sit. igitur et si sub condicione promiserat et distracta societate condicio exstitit, ex communi soluendum est: ideoque si interim societas dirimatur, cautiones interponenda sunt.

- 28 IDEM libro sexagesimo ad edictum. Si socii sumus et unus ex die pecuniam [B. 12, 1, 28] ^E debeat et diuidatur societas, non debet hoc deducere socius quemadmodum praesens pure debet², sed omnes diuidere et cauere, cum dies uenerit, defensu iri socium.
- 29 ULPIANUS libro trigensimo ad Sabinum. Si non fuerint partes societati ad- [B. 12, 1, 29] ^S iectae, aequas eas esse constat. si uero placuerit, ut quis duas partes uel tres habeat, alias unam, an ualeat? placet ualere, si modo aliiquid plus contulit societati uel pecuniae uel 10 1 opera uel cuiuscumque alterius rei causa³. Ita coiri societatem posse, ut nullam partem damni alter sentiat, lucrum uero commune sit, Cassius putat: quod ita demum ualebit, ut et Sabinus scribit, si tanti sit opera, quanti damnum est: plerumque enim tanta est industria socii, ut plus societati conferat quam pecunia, item⁴ si solus nauiget, si solus pere- 15 2 grinetur, pericula subeat solus. Aristo refert Cassium respondisse societatem talem coiri non posse, ut alter lucrum tantum⁵, alter damnum sentiret, et hanc societatem leoninam solitum appellare: et nos consentimus talem societatem nullam esse, ut alter lucrum sentiret, alter uero nullum lucrum, sed damnum sentiret: iniquissimum enim genus societatis est, ex qua quis damnum, non etiam lucrum spectet.
- 30 PAULUS libro sexto ad Sabinum. Mucius libro quarto decimo scribit non [B. 12, 1, 30] ^S posse⁶ societatem || coiri, ut aliam damni, aliam lucri partem socius ferat: Seruius in notatis f. 250' Mucii ait nec posse societatem ita contrahi, neque enim lucrum intellegitur nisi omni damno deducto neque damnum nisi omni lucro deducto: sed potest coiri societas ita, ut eius lucri, quod reliquum in societate sit omni damno deducto, pars alia feratur, et eius damni, quod similiter relinquatur, pars alia capiatur.
- 31 ULPIANUS libro trigensimo ad Sabinum. Ut sit pro socio actio, societatem [B. 12, 1, 31] ^S intercedere oportet: nec enim sufficit rem esse communem, nisi societas intercedit. communiter autem res agi potest etiam citra societatem, ut puta cum non affectione societatis incidimus in communionem, ut enenit in re duobus legata, item si a duobus simul empta res sit, aut si hereditas uel donatio communiter nobis obuenit, aut si a duobus separatum 20 emimus partes eorum non socii futuri.

F (m. 2 deficit usque ad l. 30, denuo redit inde a l. 31) P(VU)

¹ soluendum (u. i.)? ² debet] debitum? ³ causa del. (Hal.) ⁴ ita? ⁵ totum (u. i.)?
⁶ probe (u. i.)?

1 distracta] fPU, distra F 2 solutum sit] soluendum sit requiritur et sic uerterunt BS (Pl.): εἰ καὶ τὰ μάλιστα μετὰ τὴν διάλυσιν τῶν κοινωνιας μέλλει ταῦτα δίδοσθαι 3 ideoquae F (em. f) 5 sociis F (em. f) 6 praesens pure] P, praesens purus U, praesens FP⁶: οὐ δεῖ τὴν ποσότητα ... ἐξαιρεθῆναι ... ὥσπερ ἐπὶ τοῦ πούρου BS (Pl.), τὸ ἀγόρι καὶ ἐπὶ τῶν in διεμ, οὐ μήν καὶ ἐπὶ τῶν πούρων BS (Cyr.), τὸ ἀγόρι καὶ περὶ τοῦ ὑπὸ ἡμέραν τὰ μέντοι χωρὶς αἱρέσεως ὠχρεωτῷ ὑπεξαίρει B (Anon.), ut pure uocabulum a Graecis quoque lectum esse negari nequeat et Florentina lectio etsi per se sane probabilius aut erroris tribuenda sit aut emendationis studio 7 defensum PV⁴U¹ 10 aliquod P^a 11 uel cuiuscumque alterius rei causa] ἡ καθ' οιηνάδηποτε ἔτεραν αἰτιαν BS (Pl.) | nullam] F^a PVU cum BS (Pl.): μὴ ὑποκείσθαι κατ' οὐδέν μέρος τῆς συμβισμένης zmia, nullius F^a 12 aliter P^a | ualeuit F (em. f) 13 scripsit P | tante F(em. f) | enim] hoc P^a 14 peregrinatae F^a, peregrinatus V,

peregrinatur V^aU 15 periculo F^a: καὶ ... MÓΝΟC ἀΝΕΔέΧΕΤΟ ΚΙΝΔÝΝΟYC BS (Pl.) 16 tantum] sic libri, sed totum uidentur legiisse Graeci, nam BS (Pl.): ὥστε τὸν μὲν τῶν κοινωνῶν ὅλον τὸ κέρδος λαμβάνειν, τὸν δὲ τὴν ζΗΜΙΑ ΒΑΡΥΝΕΣΘΑΙ et BS (Cyr.): ίνα ὁ εἰς τὸ κέρδος ὅλον, ὁ δὲ ἔτερος πάσας τὴν ζημίαν ἐπιΓΙΝΩΣΚΕΙ, nec refragantur B (Anon.): ὥστε τὸν μὲν ΜÓΝΗΝ τὴν ζημίαν, τὸν δὲ τὸ κέρδος οἰκείογθοι | leonianam P^a 17 pos] non P^a | consensimus P^a 20 non posse ... 22 nec posse] confirming BS (Pl.): ὁ ΠΑΥΛΟΣ ἀναφέρει τὸν ΜΟΥΚΙΟΝ λέγοντα μὴ τοιαύτην δύνασθαι συνίστασθαι κοινώνιαν ... καὶ γάρ ὁ Σέρβιος ... τὸ ἀγόρι φησι ὡς μὴ συναλλάττεσθαι κοινωνίαν τοιαύτην: fortasse pro illo posse scr. probe 21 notatis] notis PVU 23 neque damnum ... 24 damno deducto om. P^a 23 deducta neque F(em. f) | societas F^a 27 intercedit] F^aU, intercedat F^aP 30 aut si] aut P | obuenit] F^a, obueniat F^a (sed a mox deleuit m. eadem) PU 31 eminus P^a | non socii futuri om. P^a

- 32 IDEM libro secundo ad edictum. Nam cum tractatu' habito societas coita est, [B. 12, 1, 32] *E pro socio actio est, cum sine tractatu in re ipsa et negotio, communiter gestum uidetur,
- 33 IDEM libro trigensimo primo ad edictum. ut in conductionibus publicorum, [B. 12, 1, 33] S* item in exemptionibus: nam qui nolunt inter se contendere, solent per nuntium rem emere in commune, quod a societate longe remotum est. et ideo societate sine tutoris auctoritate 5 coita pupillus non tenetur, attamen communiter gesto tenetur.
- 34 GAIUS libro decimo ad edictum prouinciale. Quibus casibus si quid forte [B. 12, 1, 34] S* unus in eam rem impenderit siue fructus mercedesue unus perceperit uel deteriorem fecerit rem, non societatis iudicio locus est, sed inter coheredes quidem familiae herciscendae iudicio agitur, inter ceteros communi diuidundo. inter eos quoque, quibus hereditario iure 10 communis res est, posse et communi diuidundo agi.
- 35 ULPIANUS libro trigesimo ad Sabinum. Nemo potest societatem heredi suo [B. 12, 1, 35] S sic parere, ut ipse heres socius sit: in heredem autem socii proponitur actio, ut bonam fidem praestet 14
- 36 PAULUS libro sexto ad Sabinum. et acti etiam culpam, quam is praestaret [B. 12, 1, 36] S in cuius locum successit, licet socius non sit.
- 37 POMPONIUS libro tertio decimo ad Sabinum. Plane si hi, qui sociis heredes [B. 12, 1, 37] S exstiterint, animum iuerint societatis in ea hereditate, nouo consensu quod postea gesserint efficitor ut in pro socio actionem ducatur. 19
- 38 PAULUS libro sexto ad Sabinum. Pro socio arbiter prospicere debet cautionibus in futuro damno uel lucro pendente ex ea societate. quod Sabinus in omnibus bonae fidei iudicis existimauit, siue generalia sunt (ueluti pro socio, negotiorum (Ep.) 1 gestorum, tutelae) siue specialia (ueluti mandati, commodati, depositi). Si tecum societas mihi sit et res ex societate communes, quam impensam in eas fecero quosue fructus ex his rebus ceperis, uel pro socio uel communi diuidundo me consecuturum et altera actione 25 alteram tolli Proculus ait.
- 39 POMPONIUS libro tertio decimo ad Sabinum. Si fundus mihi tecum communis [B. 12, 1, 39] S sit et in eum mortuum intuleris, agam tecum pro socio.
- 40 IDEM libro septimo decimo ad Sabinum. Heres socii quamvis socius non [B. 12, 1, 40] S* est, tamen ea, quae per defunctum inchoata sunt per heredem explicari debent: in quibus so dolus eius admitti potest.
- 41 ULPIANUS libro uicensimo ad edictum. Si quis a socio poenam stipulatus [B. 12, 1, 41] *E sit, pro socio non aget, si tantundem in poenam sit, quantum eius interfuit.
- 42 IDEM libro quadragensimo quinto ad Sabinum. Quod si ex stipulato eam [B. 12, 1, 42] S* consecutus sit, postea pro socio agendo hoc minus accipiet poena ei in sortem imputata. 35
- 43 IDEM libro uicensimo octavo ad edictum. ¶ Si actum sit communi diuidundo, [B. 12, 1, 43] non tollitur pro socio actio, quoniam pro socio et nominum rationem habet et adiudica- S*q. 26 f. 251 tionem non admittit. sed si postea pro socio agatur, hoc minus ex ea actione consequitur, quam¹ ex prima actione consecutus est. 39
- 44 IDEM libro trigensimo primo ad edictum. Si margarita tibi uendenda dedero, [B. 12, 1, 44] S* ut, si ea decem uendidisses, redderes mihi decem, si pluris, quod excedit tu habereres, mihi F[P(VU)]

¹ quantum?

3. trigensimo F⁴ | condictio[n]ibus reposuit,
postea conductionibus restituit F² 7 si
quid] quod P^a 9 locutus P^a | hercescen-
dae F⁴, hercescendis F⁴, herciscundae f.
11 posse et] posset P^a 15 prastaret F
(suppl. f.) 16 non] PU, om. F: ὁ κληρο-
νομος τοῦ κοινονύ σὺκ ἔστιν κοινωνὸς BS
(Cyr., reddens l. 35 et 36) neque reliqui Graeci
quicquam proponunt quod indicet eorum libros
Florentinam lectionem habuisse 17 libyo

xixii P 19 efficietur PVU 20 debet] F² PU,
det F¹ 21 in futuro damno uel lucro
pendente] confirmant BS (πλ.): τὰς ἐσομένης
ζημιας ἡ καὶ κέρδος τοῦ ὑπτιμένου 22 bo-
nae^e F² | sunt] suit F¹ 23 gestorum om. F²
24 eas] eos P^a | facero F¹ | queue F²
25 diuidendo P^a 26 tollit P^a 27 fundus^s F²
30 est] sit P 33 poenam] paena PVU^s
37 rationem] actionem P^a 40 margaritam
PVU^s | uendendam PU^s 41 eam PVU^s

uidetur, si animo contrahendae societatis id actum sit, pro socio esse actionem, si minus, praescriptis uerbis.

- 45 IDEM libro trigensimo ad Sabinum. Rei communis nomine cum [B. 12, 1, 45. Ep. 10, 16] *S* socio furti agi potest, si per fallaciam doloue malo amouit uel rem communem celandi animo contractet: sed et pro socio actione obstructus est, nec altera actio alteram tollet. idemque 5 in omnibus bonae fidei iudicium dicendum est.
- 46 PAULUS libro sexto ad Sabinum. Idem est et in colono et in eo qui negotia [B. 12, 1, 46] *S* gerit et qui mandatum nostrum exsequitur et in tute.
- 47 ULPIANUS libro trigensimo ad Sabinum. Sed si ex causa furtiva condixerit, [B. 12, 1, 47] *S* 1 cessabit pro socio actio, nisi si pluris mea intersit. Si damnum in re communi socius dedit, 10 Aquilia teneri eum et Celsus et Iulianus et Pomponius scribunt:
- 48 PAULUS libro sexto ad Sabinum. sed nihilo minus et pro socio tenetur, [B. 12, 1, 48] *S*
- 49 ULPIANUS libro trigensimo primo ad edictum. si hoc facto societatem laesit, [B. 12, 1, 48] *S** 14 si uerbi gratia negotiatorem seruum uulnerauerit uel occidit.
- 50 PAULUS libro sexto ad Sabinum. Sed actione pro socio consequitur, ut al- [B. 12, 1, 48] *S* tera actione contentus esse debeat, quia utraque actio ad rei persecutionem respicit, non ut furti ad poenam dumtaxat.
- 51 ULPIANUS libro trigensimo ad Sabinum. Merito autem adiectum est ita de- [B. 12, 1, 49] *S* mum furti actionem esse, si per fallaciam et dolo malo amouit, quia, cum sine dolo malo fecit, furti non tenetur: et sane plerumque credendum est eum, qui partis dominus est, 20 1 iure potius suo re uti quam furti consilium inire. Et ideo uidebimus, an Fabia teneatur. et ratio quidem facit, ne teneatur, uerum¹ si plagiū fecit uel suppressit, Fabia teneri.
- 52 IDEM libro trigensimo primo ad edictum. Cum duobus uicinis fundus con- [B. 12, 1, 50] *S** iunctus uenialis esset, alter ex his petit ab altero, ut eum fundum emeret, ita ut ea pars, quae suo fundo iuncta esset, sibi cederetur: mox ipse eum fundum ignorante uicino emit: 25 quaeritur, an aliquam actionem cum eo uicinus habeat. Iulianus scripsit implicitam esse facti quaestionem: nam si hoc solum actum est, ut fundum Lucii Titii uicinus emeret et mecum communicaret, aduersus me qui emi nullam actionem uicino competere: si uero id actum est, ut quasi commune negotium gereretur, societatis iudicio tenebor, ut tibi deducta 1 parte quam mandaueram reliquas partes praestem. Uenit autem in hoc iudicium pro socio se bona fides. Utrum ergo tantum dolum an etiam culpam praestare socium oporteat, quaeritur. et Celsus libro septimo digestorum ita scripsit: socios inter se dolum et culpam praestare oportet. si in coeunda societate, inquit, artem operamue pollicitus est alter, ueluti cum pecus in commune pascendum aut agrum politori damus in commune quaerendis fructibus, nimur ibi etiam culpa praestanda est: pretium enim operae artis est uelamentum. 35 2 quod si rei communi socius nocuit, magis admittit culpam quoque uenire. Damna [Ep. 10, 17] quae imprudentibus accidunt, hoc est damna fatalia, socii non cogentur praestare: ideoque *F[P(VU)]*

¹ confirming *B*: utilius est uel similia add.

4 animo om. *P** 5 contractet *PU** 7 est et] est *P** 9 ulpianus libro tr. ad sabinum om. *P** 10 cessauit *F** | nisi si] nisi in *P** | in re communis] *fPU**, in rem communi *F*, in rem communem *U** 11 et celsus] cel- sus *P** | scribit *P** 14 uulterauerit *F** 19 dolo malo] dolum *P** | amouit] fecit fur- amouit *F** | quia cum] qui enim *P* 21 re] *FP*U* cum *B* (*Anon.*): οἰκεῖο δικαίῳ κεχρῆσθαι δοκεῖ τῷ πράματι et *BS*, del. *f?P** | uideui- mus *F** | fauia *F* 22 fauia *F* 24 alter ex his ... 25 iuncta esset om. *P** 24 emeret ita] emerita *F**, emerit ita *U** 29 soci'a'e- tatis *F** 30 partem *F* (*em. f?*) 32 socius *F*P** 33 pollutus *P** 34 pollicitatori

*PV*U*, pollicita.. *V** 35 pretium (praetium *F**) enim operae artis est uelamentum] cor- rupta haec neque adhuc probabiliter emendata non aliter legerunt Graeci, nam sic exponunt, ubi alter es socii rem intulerit, alter operam artemue promiserit, ab hoc maiorem diligentiam exigi quam ab illo, ut ille tantum damnum ad- missum resarciat, hic praeterea lucrum sua culpa cessans expiecat de suo: e contrario quod hic accipiat praecipuum pro aestimatione operae, idoneum esse uelamentum: τὸ λαμβανόμενον γένεται τὸ τιμηματος τῆς σπουδῆς εὔπρεπες εστι κάλυμμα *BS* (πλ.: cf. sch. 2 ad *B. 12*, 1, 70) 36 communis *P**

si pecus aestimatū datum sit et id latrocino aut incendio perierit, commune damnum est, si nihil dolo aut culpa acciderit eius, qui aestimatū || pecus acceperit: quod si a furibus f. 251' subreptum sit, propriū eius detrimentum est, quia custodiā praestare debuit, qui aestimatū accepit. haec uera sunt, et pro socio erit actio, si modo societatis contrahendae 4 causa pascenda data sunt quamvis aestimata. Quidam sagariam negotiationem [Ep. 10, 18] 5 coierunt: alter ex his ad merces comparandas profectus in latrones incidit suamque pecuniam perdidit, serui eius vulnerati sunt resque proprias perdidit. dicit Iulianus damnum esse commune ideoque actione pro socio¹ damni partem dimidiam adgnoscere debere tam pecuniae quam rerum ceterarum, quas secum non tulisset socius nisi ad merces communī nomine comparandas proficiseretur. sed et si quid in medicos impensum est, pro parte 10 socium agnoscere debere rectissime Iulianus probat. proinde et si naufragio quid periit, cum non alias merces quam nauī solerent aduehi, damnum ambo sentient: nam sicuti lucrum, 5 ita damnum quoque commune esse oportet, quod non culpa socii contingit. Cum [Ep. 10, 19] duo erant argentarii socii, alter eorum aliquid separatim quaesierat et lucri senserat: quae- 15 rebatur, an commune esse lucrum oporteret. et imperator Seuerus Flauio Felici in haec 18 uerba rescripsit: 'etiamsi maxime argentariae societas inita est, quod quisque tamen socius 'non ex argentaria causa quaesiit, id ad communionem non pertinere explorati iuris est'. 6 Papinianus quoque libro tertio responsorum ait: si fratres parentium indiuis as he- [Ep. 10, 20] 20 reditates ideo retinuerunt, ut emolumentum ac damnum in his commune sentirent, quod 7 aliunde quaesierint in commune non redigetur. Item ex facto consultum respondisse [Ep.] 20 se ait libro tertio responsorum: inter Flauium Uictorem et Bellicum Asianum placuerat, ut locis emptis pecunia Uictoris monumenta fierent opera et peritia Asiani, quibus distractis pecuniam Uictor cum certa quantitate reciperet, superfluum Asianus acciperet, qui operam 8 in societatem contulit: erit pro socio actio. Idem Papinianus eodem libro ait, si inter fra- 25 tres uoluntarium consortium initum fuerit, et stipendia ceteraque salaria in commune redigi iudicio societatis, quamvis filius emancipatus haec non cogatur conferre fratri, inquit, in 9 potestate manenti, quia et si in potestate maneret, praecipua ea haberet. Idem respondit societatem non posse ultra mortem porrigi, et ideo nec libertatem de supremis iudiciis constrin- 10 gere quis poterit uel² cognatum ulteriore proximioribus praeferre. Idem [Pon. 17, 1. Ep. 10, 21] 21 respondit: socius, qui cessantis cessantiumue portiones insulae restituerit, quamvis aut sor- 30 tem cum certis usuris intra quattuor menses, postquam opus refectum erit, recipere potest exigendoque priuilegio utetur aut deinceps propriam rem habebit, potest tamen pro socio agere ad hoc, ut consequatur quod sua intererat. finge enim malle eum magis suum con- 11 sequi quam dominium insulae. oratio enim diui Marci idcirco quattuor mensibus finit certas usuras, quia post quattuor dominium dedit. Si qui societatem ad emendum [Pon. Ep.] 35 coierint, deinde res alterius dolo uel culpa empta non sit, pro socio esse actionem constat. plane si condicio sit adiecta 'si intra illum diem ueniret', et dies sine culpa socii pra- 12 terierit, cessabit actio pro socio. Item si in communem riuum reficiendum in pensa facta sit, pro socio esse actionem ad reciperandum sumptum Cassius scripsit. Item Mela scribit, si uicini semipedes inter se contulerunt, ut ibi craticium parietem inter se aedificarent ad 40 onera utriusque || sustinenda, deinde aedificato pariete alter in eum inmitti non patiatur, f. 252 pro socio agendum. idemque et si aream in commune emerint, ne luminibus suis office-

F[P(VU)]

¹ socium ins. ² cogere socium ins.

1 datum sit] sit datum P, sit U 2 qui] quia P^a | accepit P 3 quia] qui P | qui's a est. F^a 5 sunt data P | quidem P^a, quan- dam U^a 7 que proprias] qui proprietas P^a 8 pro socio actione PU 10 comparandos P^a | im medicos FU, in medicum P^a 12 ad- mechii F^a 13 contigit PVU 15 et om. P 16 soci'etas F^a 17 quaesiit] quesire P^a 18 parentum PU 21 bellicum] F^a VU, uel-

licum F^a P 23 asinus P^a | opera P 24 so- cietate P 25 ceteraque F^a 27 et a' hab. F^a, ei hab. V^a 28 supremis F 30 ces- saniumue P^a 31 certis] ceteris P^a: τοῦ συμμέτρου τόκοι BS (πλ.) 32 exigendo qui priu. P^a 33 consequetur F^a | enim] hoc P^a, enim hoc P^a 35 si quis PU 36 coierit PU 37 plana F^a 39 item] ita P^a 41 onora F^a 42 emerunt P, emerit U

- 14 retur, et alteri tradita sit nec praestet alteri quod conuenit, pro socio actionem esse. Si plures sint inter eosdem societas coitae, ad omnes societas sufficere hoc unum iudicium
 15 constat. Si quis ex sociis propter societatem profectus sit, ueluti ad merces emen- [Ep. 10, 22
 das, eos dumtaxat sumptuum societati imputabit qui in eam *rem impensi* sunt: uia- [Ep.]
 tica igitur et meritoriorum et stabulorum, iumentorum carrulorum¹ uecturas uel sui uel 5
 16 sarcinarum suarum gratia uel mercium recte imputabit. Socium uniuersa in societatem conferre debere Neratius ait, si omnium bonorum socius sit: et ideo siue ob iniuriam sibi factam uel ex lege Aquilia, siue ipsius siue filii corpori nocitum sit, conferre debere re-
 17 spondit. Ibidem ait socium omnium bonorum non cogi conferre, quae ex prohibitis causis
 18 adquisierit. Per contrarium quoque apud ueteres tractatur, an socius omnium bonorum, si 10
 quid ob iniuriarum actionem damnatus praestiterit, ex communi consequatur ut praestet.
 et Atilicinus Sabinus Cassius responderunt, si iniuria iudicis damnatus sit, consequeturum,
 si ob maleficium suum, ipsum tantum damnum sentire debere. cui congruit, quod Seruium
 respondisse Aufidius refert, si socii bonorum fuerint, deinde unus, cum ad iudicium non
 adesset, damnatus sit, non debere eum de communi id consequi, si uero praesens iniuriam 15
 iudicis passus sit, de communi sarcendum.
- 53 IDEM libro trigensimo ad Sabinum. Quod autem ex furto uel ex alio male- [B. 12, 1, 51 S
 ficio quaesitum est, in societatem non oportere conferri palam est, quia delictorum turpis
 atque foeda communio est. plane si in medium collata sit², commune erit lucrum. 19
- 54 POMPONIUS libro tertio decimo ad Sabinum. Quod enim ex maleficio con- [B. 12, 1, 52 S
 tulerit socius, non aliter recipere debet, quam si damnatus sit.
- 55 ULPIANUS libro trigensimo ad Sabinum. Si igitur ex hoc conuentus fuerit [B. 12, 1, 53 S
 qui maleficium admisit, id quod contulit aut solum aut cum poena auferet: solum auferet,
 si mihi proponas insidente sociq; eum in societatis rationem hoc contulisse: quod si sciente,
 etiam poenam socium agnoscere oportet: sequum est enim, ut cuius participauit lucrum 25
 participet et damnum.
- 56 PAULUS libro sexto ad Sabinum. Nec quicquam interest, utrum manente [B. 12, 1, 54 S
 societate praestiterit ob furtum an dissoluta ea. idemque est in omnibus turpibus actioni-
 bus, ueluti iniuriarum, ui bonorum raptorum, serui corrupti et similibus, et in omnibus
 poenis pecuniaris quae ex publicis iudiciis accidunt. 30
- 57 ULPIANUS libro trigensimo ad Sabinum. Nec praetermittendum esse Pom- [B. 12, 1, 55 S
 ponius ait ita demum hoc esse nerum, si honestae et licitae rei societas coita sit: ceterum
 si maleficii societas coita sit, constat nullam esse societatem. generaliter enim traditur re-
 rum in honestarum nullam esse societatem. 34
- 58 IDEM libro trigensimo primo ad edictum. Si id quod quis in societatem con- [B. 12, 1, 56 S*
 tulit extinctum sit, uidendum, an pro socio agere possit. tractatum ita est apud Celsum
 libro septimo digestorum ad epistolam Cornelii Felicis: cum tres equos haberet et ego unum,
 societatem coimus, ut accepto equo meo quadrigam uenderet et ex pretio quartam mihi
 redderes. si igitur ante uenditionem equus meus mortuus sit, non putare se Celsus ait
 societatem manere nec ex pretio equorum tuorum partem deberi: non enim habendas qua- 40
F[P(VU)]

¹ carrulorumue? ² sint (*Hal.*)?

2 omnes societate *P* 4 sumptum *F*, sumptus *fPU* | in eam rem impensi¹ *PVU*, in eam pensi *F*: τὰς εἰς ἀγύην (κοινήν ἐμπορίαν) γε-
 nomένας δαπάνας *B* (*Anon.*), τὰ γινόμενα δαπά-
 νήματα ἐπὶ τῇ ἀγορᾷ τῶν φορτίων *BS* (πλ.)
 5 uel sarc.) sine sarc. *P* 6 imputauit *F* |
 uniuersa *F* | societate *P* 7 si om. *P* 8
 10 tractatur] contractatur *P* 12 astillitus
 sabinus et cassius *P* 13 sentiret *F* | serui *P* 14
 aufidius] sic libri (nisi quod offilius *U*) eam-
 que lectionem confirmant alii loci *D. 1, 2, 2, 44.*
35, 1, 40, 3 Αλφίνος BS (πλ.), non errore libra-

rii, sed interpolatione, propterea quod et h. t.
 l. 65 § 8 et alibi paucim in digestis Seruiana
 afferuntur ex Alfeno | fuerunt *P* 17 furto
F | maleficium *F* 19 adque *F* 20 enim
 hoc *P*? 23 auferet s. auferet] *PU*, aufer-
 ret s. auferret *F* 24 contulisse] contulisset
F 25 lucrum om. *F*? 28 praestiterint *P* 29
 ui] qui *P*? 31 nec permittendum *P*?
 32 esse] esse quod *P*? 37 ad epistola *P*? |
 cornelia *F*, corneliam *U* 39 equus] et
 equus *P*? putaret *P*? 40 non] nec *P*

drigae, sed uendenda coitam societatem. ceterum si id actum dicatur, ut quadriga || fieret f. 252
 eaque communicaretur tuque in ea tres partes haberet, ego quartam, non dubie adhuc socii
 1 sumus. Item Celsus tractat, si pecuniam contulisset ad mercem emendam et [Ep. 10, 15]
 mea pecunia perisset, cui perierit ea. et ait, si post collationem euenit, ut pecunia periret,
 quod non fieret, nisi societas coita esset, utriusque perire, ut puta si pecunia, cum peregre 5
 portaretur ad mercem emendam, periit: si uero ante collationem, posteaquam eam desti-
 nasses, tunc perierit¹, nihil eo nomine consequeris, inquit, quia non societati periit. [Ep.]
 2 Si filius familias societatem coierit, deinde emancipatus a patre fuerit, apud Iulianum quae-
 ritur, an eadem societas duret an uero alia sit, si forte post emancipationem in societatem
 duratum est. Iulianus scripsit libro quarto decimo digestorum eandem societatem durare, 10
 initium enim in his contractibus inspicendum: duabus autem actionibus agendum esse, una
 aduersus patrem, altera aduersus filium: cum patre de eo, cuius dies ante emancipationem
 cessit, nam eius temporis, quo post emancipationem societas durauit, nihil praestare patrem
 oportet: cum filio autem de utroque tempore, id est de tota societate, nam et si quid, in-
 quid, socius filii post emancipationem filii dolo fecerit, eius non patri, sed filio actio danda 15
 est. Si seruus meus societatem cum Titio coierit et alienatus in eadem permanserit, potest
 dici alienatione serui et priorem societatem finitam et ex integro alteram inchoatam, atque
 ideo et mihi et emptori actionem pro socio competere, item tam aduersus me quam ad-
 versus emptorem ex his causis quae ante alienationem inciderunt dandam actionem, ex
 reliquis aduersus emptorem solum.

59 POMPONIUS libro duodecimo ad Sabinum. Adeo morte socii soluit societas, [B. 12, 1, 57] S*
 ut nec ab initio pacisci possimus, ut heres etiam succedat societati. haec ita in priuatis
 societatibus ait: in² societate uectigalium nihil minus manet societas et post mortem ali-
 cuius, sed ita demum, si pars defuncti ad personam heredita eius adscripta sit, ut heredi
 quoque conferri oporteat: quod ipsum ex causa aestimandum est. quid enim, si is mortuus 25
 sit, propter cuius operam maxime societas coita sit aut sine quo societas administrari non
 1 possit? Quod in alea aut adulterio perdiderit socius, ex medio non est latus: si quid uero
 dolo nostro socius damni ceperit, a nobis repetet.

60 IDEM libro tertio decimo ad Sabinum. Socium, qui in eo, quod ex societate [B. 12, 1, 58] S
 lucri faceret³, reddendo moram adhibuit, cum ea pecunia ipse usus sit, usuras quoque eum 20
 praestare debere Labeo ait, sed non quasi usuras, sed quod socii intersit moram eum non
 adhibuisse: sed si aut usus ea pecunia non sit aut moram non fecerit, contra esse: item
 post mortem socii nullam talem aestimationem ex facto heredis faciendam, quia morte socii
 1 dirimatur societas. Socius cum resisteret communibus seruis uenalibus ad fugam erumpen-
 tibus, uulneratus est: impensam, quam in curando se fecerit, non consecuturum pro socio 25
 actione Labeo ait, quia id non in societatem, quamvis propter societatem impensum sit,
 sicut si propter societatem eum heredem quis instituere desisset aut legatum praetermis-
 sisset aut patrimonium suum neglegentius administrasset: nam nec compendium, quod
 propter societatem ei contigisset, ueniret in medium, ueluti si propter societatem heres
 fuisset institutus aut quid ei donatum esset.

61 UPLIANUS libro trigensimo primo ad edictum. || Secundum Iulianum tamen [B. 12, 1, 59] S* f. 253
 et quod medicis pro se datum est recipere potest, quod uerum est.
F[P(VU)]

¹ destinasses tamen, perierit (*permulatis notis το et τω*) ² societatibus: at in (u. i.)?
³ fecerat (*Bykershoek*)?

1 ceterum] PU, ceteri F¹ 4 perierat ea P^a
 6 emendat P^a, inc. U^a | postea m' quam F²
 7 nihil eo 'nihil' F² | quia] que P^a 9 socie-
 tem] FP^aU, societate f?P^b 11 enim in]
 fPVU, en F: τῷ γὰρ ἀρχῇ προσέχομεν B (Anon.)
 15 fecerit] fecius rit F^a 23 ait] FV^a cum
 BS (πλ.): ταῦτα δὲ λέγομεν ἐπὶ τὰς πριβάτων
 κοινωνιας, ἐπειδὴ κ. τ. λ., at PU, ait at V^a
 25 conferris P^a 26 coita sit aut sine quo

societas bis F¹ 28 repetat F¹ 29 sotius
 P^aU^a 30 reddenda F¹ | cum ea seq.] idem
 legerunt Graeci, non, quod uoluit Cuiaciūs, aut
 cum ea: ΧΜΕΙΩΣΑΙ, Stephanus ait, ὅτι δεῖ πάντος
 τὰ δύο ΣΥΝΔΡΑΜΕΙΝ καὶ ΜΟΡΑΝ καὶ ΣΥΓΧΡΗΣΙΝ simi-
 literque reliqui 33 morte m' F² 35 consecutu-
 ram F^a, secuturum P^aU^a 36 actione] actio
 F² 39 ei om. P^a 40 institutos aut qui ei P^a
 42 pro se] posse F¹ | uerum] et uerum PU

- 62 POMPONIUS libro tertio decimo ad Sabinum. Si Titius cum quo mihi societas [B. 12, 1, 60] ^S erat decesserit egoque cum putarem Titii hereditatem ad Seium pertinere, communiter cum eo res uendiderim et partem pecuniae ex uenditione redactae ego, partem Seius abstulerit, te, qui re uera Titio heres es, partem ad me redactae pecuniae societatis indicio non consecuturum Neratio et Aristoni placebat, quia meae dumtaxat partis pretia percepissem, 5 neque interesse¹, utrum per se partes meas uendidisse an communiter cum eo, qui reliquas partes ad se pertinere diceret. alioquin euenturum, ut etiam, si duo socii rem uendiderint, unusquisque² quod ad se peruererit partem alteri societatis iudicio praestare debeat. sed nec te ex parte, quam hereditatis petitione forte a Seio consecuturus sis, quicquam mihi praestare debere, quia quod ad Seium peruererit, tuarum partium pretium sit 10 nec ad me habentem meum quicquam ex eo redire debeat.
- 63 ULPIANUS libro trigensimo primo ad edictum. Uerum est quod Sabino uidetur, [B. 12, 1, 61] ^S etiamsi non uniuersorum bonorum socii sunt, sed unius rei, attamen in id quod facere possunt quodulo dolo malo fecerint quo minus possint, condemnari oportere. hoc enim 1 summam rationem habet, cum societas ius quodammodo fraternitatis in se habeat. Uidentur est, an et fideiussori socii id praestari debeat an uero personale beneficium sit, quod magis nerum est. sed si hic fideiussor quasi defensor socii iudicium suscepit, proderit sibi: namque Iulianus libro quarto decimo digestorum scripsit defensorem socii in id quod socius facere potest condemnari oportere. idemque et in patroni defensore accipere³ debere 2 sit: et utique idem erit in uniuersis, qui in id quod facere possunt conueniuntur. Patri autem uel domino socii, si iussu eorum societas contracta sit, non esse hanc exceptionem dandam, quia nec heredi socii ceterisque successoribus hoc praestabitur: quia⁴ nec ceterorum heredibus successoribus, quos in id quod facere possunt conuenimus, idem praes- 3 statur. Id quod facere socius potest quemadmodum aestimandum sit? et placuit non debere deduci aes alienum quod debetur a socio: ita et Marcellus libro septimo digestorum 25 scripsit, nisi forte, inquit, ex ipsa societate debeat. Item uidendum, an cautio ueniat in hoc iudicium eius quod facere socius non possit, scilicet nuda promissio: quod magis dicendum arbitror. Si, cum tres socii essent, egerit cum uno ex sociis socius et partem suam integrum sit consecutus, deinde aliis sociis cum eodem agat et partem consequi integrum non poterit, quia facere solidum non potest, an hic qui minus consecutus est cum eo agere 50 possit qui solidum accepit ad communicandas partes inter eos, id est exaequandas, quasi iniquum sit ex eadem societate alium plus, alium minus consequi? sed⁵ magis est, ut pro socio actione consequi possit, ut utriusque portio exaequetur: quae sententia habet aequi- 6 7 tatem. Tempus autem spectamus quantum facere socius possit rei iudicandae. Hoc quoque facere quis posse uidetur quod dolo fecit quo minus possit: nec enim aequum est dolum suum quemquam releuare. quod et in ceteris, qui in id quod facere possunt conueniuntur, accipendum est. si tamen non dolo, sed culpa sua facere posse desit, dicendum est condemnari eum non debere. In heredem quoque socii pro socio actio competit, quamvis heres socius non sit: licet enim socius non sit, attamen emolumenti successor est. || et f. 25⁶ circa societas uectigalium ceterorumque idem obseruamus, ut heres socius non sit nisi 40 fuerit adscitus, uerumtamen omne emolumentum societatis ad eum pertineat, simili modo

F[P(VU)]

¹ interesset? ² eius ins. (edd.) ³ accidere? ⁴ quia del. ⁵ sed] et (καὶ μᾶλλον ἵπει BS)? nisi potius quaedam omessa sunt

2 putarem] fPU, putaret F 3 re'da'ctae F²
 4 redactae F (suppl. f) 5 pr'a'etia F² 6 re-
 liquos F² 7 uenturum P² | ut om. F² | duo]
 dum P² 8 a'd' se F² 9 seio] sotio P²
 10 pr'a'etium F² 11 habentem] fPU cum
 BS (πλ.): τὰς ἐπιβαλλούσας moi μερίδας ἔχοντι
 τὴν διατίμησιν, aduentem F | redire in F²
 12 est om. P² V² | quod] f?P²U² cum BS (πλ.):
 ώc ο ΣΑΒΙΝΟC ΒΟΥΛΕΤΑΙ, quod ad F, quod et

P²U² 14 possint] possunt P²U 19 defen-
 sorem PU 20 patri ... 21 socii om. F²
 22 dandam] fPU, danda F | hoc praestabi-
 tur ... 23 successoribus om. P²V 23 quod
 om. P²V 25 a'es F² 26 an] in F² 30 qui
 suppl. F² | mi'h'nus F² 33 actionem P² |
 possit] ponsit P² | utriusque a'e F² 37 acti-
 pendum P² | posse] possit F², om. P² 38 con-
 dempnare P² 39 heredes P²

et damnum adgnoscat quod contingit, siue adhuc uino socio uectigalis siue postea: quod non similiter in uoluntaria societate obseruatur. Si seruo communi legatum sine libertate unus ex dominis reliquit, hoc ad solum socium pertinet: an tamen pro socio iudicio communicari debeat cum herede socii, quaeritur. et ait Iulianus Sextum Pomponium referre Sabinum respondentem non communicari, et posse hanc sententiam defendi Iulianus ait: non enim propter communionem hoc adquisitum est, sed ob suam partem, nec oportet id communicari, quod quis non propter societatem, sed propter suam partem adquisierit.

10 Societas soluitur ex personis, ex rebus, ex uoluntate, ex actione. ideoque siue [Ep. 10, 28] homines siue res siue uoluntas siue actio interierit, distrahi uidetur societas. intereunt autem homines quidem maxima, aut media capitum deminutione aut morte: res uero, cum 10 aut nullae relinquantur aut condicionem mutauerint, neque enim eius rei quae iam nulla sit quisquam socius est neque eius quae consecratae sit. uoluntate distrahitur societas renuntiatione.

64 CALLISTRATUS libro primo quaestionum. Itaque cum separatim [B. 12, 1, 62. Ep. 10, 23 *P socii agere coeperint et unusquisque eorum sibi negotietur, sine dubio ius societatis dis- 15 solnitur.

65 PAULUS libro trigensimo secundo ad edictum. Actione distrahitur, [B. 12, 1, 63. Ep. 10, 23] S cum aut stipulatione aut iudicio mutata sit causa societatis. Proculus enim ait hoc ipso quod iudicium ideo dictatum est, ut societas distrahatur, renuntiatam societatem, [Ep.] 1 siue totorum bonorum siue unius rei societas coita sit. Item bonis a creditoribus uenditis 20 2 unius socii distrahi societatem Labeo ait. Si in rem certam emendam conducen- [Ep. 10, 24] damus coita sit societas, tunc etiam post alicuius mortem quidquid lucri detrimentum factum 3 sit, commune esse Labeo ait. Diximus dissensu solui societatem: hoc ita est, si [Ep.] omnes dissentient. quid ergo, si unus renuntiet? Cassius scripsit eum qui renuntiauerit societati a se quidem liberare socios suos, se autem ab illis non liberare. quod utique ob- 25 seruandum est, si dolo malo renuntiatio facta sit; ueluti si, cum omnium bonorum societatem inissemus, deinde cum¹ obuenisset uni hereditas, propter hoc renuntiauit: ideoque si quidem damnum attulerit hereditas, hoc ad eum qui renuntiauit pertinebit, commodum autem communicare cogetur actione pro socio. quod si quid post renuntiationem adqui- 4 sierit², non erit communicandum, quia nec dolus admissus est in eo. Item si societatem 30 ineamus ad aliquam rem emendam, deinde solus uolueris eam emere ideoque renuntiaueris societati, ut solus emores, teneberis quanti interest mea: sed si ideo renuntiaueris, quia emptio tibi displicebat, non teneberis, quamvis ego emero, quia hic nulla fraus est: eaque 5 et Iuliano placent. Labeo autem posteriorum libris scripsit, si renuntiauerit societati unus ex sociis eo tempore, quo interfuit socii non dirimi societatem, committere eum in pro 35 socio actione: nam si emimus mancipia inita societate, deinde renunties mihi eo tempore, quo uendere mancipia non expedit, hoc casu, quia deteriorem causam meam facis, teneri te pro socio iudicio. Proculus hoc ita uerum esse ait, si societatis non intersit³ dirimi socie-

F[P(VU)]

¹ cum del. ² ex alia causa uel simile quid add. (u. i.) ³ intersit non (Hal.)?

1 contigit PVU 4 sextum pomponium seq.] confirming BS (πλ.): καὶ φησίν ἰούλιανός, ὅτι καὶ Σέζτος καὶ Πομπώνιος ἀναφέρει Σαβίνον λέγοντα 6 nec oportet . . . 7 partem om. P^a, suppl. P^b m. ant. 7 quisque P^c 8 ex actione] et actione P^d 10 quidem om. P | cum aut] cum ait P^e 12 neque eius] namque eius P^f 14 l. 64 continuatur praecedenti F 19 iuditio P^g | so'ci'etas F^h 20 siue tutorum Pⁱ 21 soci'e'tatem F^j, societatem P^k | conduendamne P^l 23 ait] at F^m 26 renuntiato Pⁿ 27 hoc] haec P^o 28 quidem] quid P 29 quod si quid seq.] non ali'or Graeci: τὰ μετὰ ταῦτα κτηθέντα οὐ συγεισφέρει BS (Cyr.),

εἰ δὲ μετὰ τὴν ἀπαρόγευσιν εἰς αὐτὸν ἐλθῃ ἡ κληρονομία, οὐ κοινοποιεῖται B (Anon.), εἰ δὲ μετὰ τὴν ἀπαρόγευσιν προσφένηται τι τῷ ἀπαρόγευσαντι κέρδος ἐξ ἑτέρας τινὸς αἵτιας, οὐ μεθέζει τούτῳ ὁ τὴν ἀπαρόγευσιν δεξάμενος BS (πλ.), nam ex supplemento proficiisci quae adiciuntur ipsa diuersitas probat: re tamen uerum uidetur id quod posuit tertius interpres 30 non erit om. P^p 33 quia om. P^q 34 libriscribat F 36 actionem fPU | renunties] F^r PU, renuntias F^s 38 ait si] f, si PU, om. F: ὃ δὲ Πρόκλος φησίν τότε τούτῳ ἀληθές εἶναι . . . ἥνικα ἐκ τῆς ἀπαρογεύσεως ἡ κοινωνία βλάπτεται BS (πλ.).

tatem: semper enim non id, quod priuatum interest unius ex sociis, seruari solet, sed quod societati | expedit. haec ita accipienda sunt, si nihil de hoc in coeunda societate conuenit. f. 254
 6 Item qui societatem in tempus coit, eam ante tempus renuntiando socium a se, non se a socio liberat: itaque si quid compendii postea factum erit, eius partem non fert, at si dispendium, aequa p[ro]sta[bi]t portionem: nisi renuntiatio ex necessitate quadam facta sit. 5
 7 quod si tempus finitum est, liberum est recedere, quia sine dolo malo id fiat. Renuntiare societati etiam per alios possumus: et ideo dictum est procuratorem quoque posse renuntiare societati. sed utrum de eo dictum sit, cui omnium bonorum administratio concessa est, an de eo, cui hoc ipsum nominatum mandatum est, uideamus, an uero per utrumque recte renuntietur? quod est uerius, nisi si prohibuerit eum dominus. specialiter renuntiare. 10
 8 Item scriptum est posse procuratori quoque meo socium meum renuntiare. quod Seruus apud Alfenum ita notat: esse in potestate domini, cum procuratori eius renuntiatum est, an uelit ratam habere renuntiationem. igitur is cuius procuratori renuntiatum est liberatus esse uidebitur: an autem ipse quoque qui renuntiavit procuratori liberetur, in potestate eius erit¹, quemadmodum diximus in eo, qui socio renuntiat. Morte unius² societas dis- 15 soluitur, et si consensu omnium coita sit, plures uero supersint, nisi in coeunda societate aliter conuenerit. nec heres socii succedit: sed quod ex re communi postea quaesitum est, item dolus et culpa in eo quod ex ante gesto pendet tam ab herede quam heredi p[re]-standum est. Item si alicuius rei societas sit et finis negotio impositus, finitur societas: quod si integris omnibus manentibus alter deceaserit, deinde tunc sequatur res, de qua 20 societatem coierunt, tunc eadem distinctione uteatur, qua in mandato, ut si quidem ignota fuerit mors alterius, ualeat societas, si nota, non ualeat. Societas quemadmodum ad heredes socii non transit, ita nec ad adrogatorem, ne alioquin iniutus quis socius efficiatur cui non uult. ipse autem adrogatus socius permanet: nam et si filius familias emancipatus fuerit, permanebit socius. Publicatione quoque distrahi societatem diximus. quod uidetur 25 spectare ad uniuersorum bonorum publicationem, si socii bona publicentur: nam cum in eius locum aliis succedat, pro mortuo habetur. Si post distractam societatem aliquid in rem communem impenderit socius, actione pro socio id non consequitur, quia non est uerum pro socio communiterue id gestum esse. sed communi diuidendo iudicio huius quoque rei ratio habebitur: nam et si distracta esset societas, nihilo minus dinisio rerum super- 30 est. Si communis pecunia penes aliquem sociorum sit et alicuius sociorum quid³ absit, cum eo solo agendum, penes quem ea pecunia sit: qua deducta de reliquo, quod cuique debeatur, omnes agere possunt. Nonnumquam necessarium est et manente societate agi pro socio, neluti cum societas uectigalium causa coita est propterque uarios contractus neutri expediat recedere a societate nec refertur in medium quod ad alterum peruererit. 35
 16 Si unus ex sociis maritus sit et distrahatur societas manente matrimonio, dotem maritus p[re]cipere debet, quia apud eum esse debet qui onera sustinet: quod si iam dissoluto matrimonio societas distrahatur, eadem die recipienda est dos, qua et solui debet.

F[P(VU)]

¹ cui renuntiatum erit ins. ² soci ins. (edd.: cf. Inst. 3, 25, 5) ³ quid del. (cf. uerba deducta ea)

1 semper ... 3 qui societatem om. P^a 2 coe-
 unda] cohenda F^a 3 coit eam] coit P^a? U,
 coitam P^a 10 quod] qui P^a | dominum F^a
 11 quod] qui P^a, inc. U^a | seruus P^a 12 al-
 fenus F^a | renuntiatum ... 13 habere om. F^a
 14 autem om. P^aV | qui] f(m. saec. XIV) PU,
 om. F^a 15 quemadmodum P^a 16 suersint F^a
 17 socii] socius F^a, sotius P^a, socii conue-
 nire V^a 20 integris] interuis P^a? 22 fue-
 rins F(em. f?) 23 transiit PU | quis sociis
 F(em. f): ίνα μὴ ἄκων γίνομαι κοινωνός BS
 (πλ.) 25 uidemur P^a 27 habetur si F
 (em. f) | aliquid] PVU cum BS (πλ.): εὰν ...

δαπανήσω τι et B (Anon.): εἰ τι . . . ὁ κοινω-
 νός . . . δαπανήσει, aliquis F 30 societas]
 fPU, soetas F 31 et alicuius (alicui f?PU)
 sociorum quid absit] ἀλλος δέ τις ἐξ αγύρων
 τυχηράν ύποστή ζημιάν BS (πλ.), καὶ τις αγύρων
 ύποστή ζημιάν τινά B (Anon. sec. cod. Coiel,
 Fabrot. interpolauit), ἔτερος δέ ἐξ οἰκείων δα-
 neiceι εἰς τὰ κοινά πράγματα BS, ἔτερος δὲ
 κεχρώστηται BS 32 quem] quam F^a 33 et
 om. P^a 35 recedere] fPU, recede F: οὐδεὶς
 συμφέρει τῶν κοινωνῶν ἀναχωρεῖν τῆς κοινω-
 niac BS (πλ.) | ατ' societate F^a 36 manente
 bis F^a

66 GAIUS libro decimo ad edictum prouinciale. Quod si eo tempore quo diui- [B. 12, 1, 64] S ditur societas in ea causa dos sit, ut certum sit eam vel partem eius reddi non oportere, diuidere eam inter socios iudex debet.

67 || PAULUS libro trigensimo secundo ad edictum. Si unus ex sociis rem com- [B. 12, 1, 65] S f. 254' munem uendiderit consensu sociorum, pretium diuidi debet ita, ut ei caueatur indemnum 5 eum futurum. quod si iam damnum passus est, hoc ei praestabatur. sed si pretium com- municatum sit sine cautione et aliquid praestiterit is qui uendidit, an, si non omnes socii soluendo sint, quod a quibusdam seruari non potest a ceteris debeat ferre? sed¹ Proculus putat hoc ad ceterorum onus pertinere quod ab aliquibus seruari non potest, rationeque defendi posse, quoniam, societas cum contrahitur, tam lucri quam damni communio initur.¹⁰

1 Si unus ex sociis, qui non totorum bonorum socii erant, communem pecuniam faenerauerit usurasque percepit, ita demum usuras parti debet, si societatis nomine faenerauerit: nam si suo nomine, quoniam sortis periculum ad eum pertinuerit, usuras ipsum retinere 2 oportet. Si quid unus ex sociis necessario de suo impedit in communi negotio: iudicio societatis seruabit et usuras, si forte mutnatus sub usuris dedit: sed et si suam pecuniam 15 dedit, non sine causa dicetur, quod usuras quoque percipere debeat, quas possit habere, 3 si alii mutuum dedisset. Non alias socius in id quod facere potest condemnatur, quam si confitetur se socium fuisse.

68 GAIUS libro decimo ad edictum prouinciale. Nemo ex sociis plus parte sua [B. 12, 1, 66] S 1 potest alienare, etsi totorum bonorum socii sint. Illud quaeritur, utrum is demum facere 20 uidetur quo minus facere possit, qui erogat bona sua in fraudem futurae actionis, an et qui occasione adquirendi non utitur. sed uerius est de eo sentire proconsulem, qui erogat bona sua, idque ex interdictis colligere possumus, in quibus ita est: 'quod dolo fecisti, ut desineres possidere.'

69 ULPIANUS libro trigensimo secundo ad edictum. Cum societas ad emendum [B. 12, 1, 67] S coiretur et conueniret, ut unus reliquis nundinas id est epulas praestaret eosque a negotio dimitteret, si eas eis non soluerit, et pro socio et ex uendito cum eo agendum est.

70 PAULUS libro trigensimo tertio ad edictum. Nulla societatis in [Pon. 47, 6. B. 12, 1, 68] S aeternum coitio est.²⁴

71 IDEM libro tertio epitomarum Alfeni digestorum. Duo societatem coierunt, [B. 12, 1, 69] S ut grammaticam docerent et quod ex eo artificio quaestus fecissent, commune eorum esset: de ea re quae uoluerunt fieri in pacto conuento societatis proscrisperunt², deinde inter se his uerbis stipulati sunt: 'haec, quae supra scripta sunt, ea ita dari fieri neque aduersus ea fieri? si ea ita data facta non erunt, tum uiginti milia dari?' quae situm est, an, si quid contra factum esset, societatis actione agi posset. respondit, si quidem pacto con- 35 uento inter eos de societate facto ita stipulati essent 'haec ita dari fieri spondes?', futurum fuisse, ut, si nouationis causa id fecissent, pro socio agi non possit, sed tota res in stipulationem translata uideretur. sed quoniam non ita essent stipulati 'ea ita dari fieri spondes?' sed 'si ea ita³ facta non essent, decem dari?' non uideri sibi rem in stipulationem per-

F[P(VU)]

¹ et (καὶ φίσιν ὁ Πρόκογλος BS)? ² perscrisperunt (P⁴ al.)? ³ data ins. (Hal.)

3 socius F¹ 4 paulus libro trigensimo se-
cundo ad edictum om. P^a | communem rem P
6 'e'u'm' F² 8 ferre] referre PVU 9 ali-
qui'sbus F⁴, aliquo U 11 erunt PVU
12 perceperit] pertipiat P | societati P^a
14 impedit P, impenderit VU | in om. P^a
15 seruauit F¹ 16 recipere P, praecipere V⁴
17 dedisset] dedit se. P^a 26 coi'sretur F² |
'epulas F² | eosque a negotio dimitteret] con-
firmant BS (πλ.): συνθέμενος ως παρέξει ἀγών
ὅπερ ἀν ἕκαστος λόγῳ τιμματος τύχη καταβά-
λῶν καὶ πάσῃς ἀγώνος ἔκτος καταστῆσι φρο-
τίδος et B (Anon.): καὶ δόζη τὸν ἑνα τοῦς.

ἄλλοις . . . ἀτελεῖς τοιτέστιν ἀπραγματεύτους
ποιῆσαι 27 si] etsi PU | et ex] ex P^a 30 sa-
rietati P^a 31 grammaticam] fPVU, gram-
matica F | artificio] fPU, artifico F | esset] PU, esse F 33 ea its] et ita P^a, ita P⁴V²U,
inc. V^a 34 milia] F⁴, om. F⁴PU | quae situm
est] queat P^a, quero P⁴V²U, inc. V^a
35 posse P^a 36 essent haec . . . 37 fecissent
om. P^a, suppl. P⁴ manu ant. 37 fuisse ut]
fuissent FP⁴, fuisse F⁴P⁴VU, def. P^a | possit
possunt P^a, posse P⁴U | stipulationes F²
38 sed] se P^a

- uenisse, sed dumtaxat poenam (non enim utriusque rei promissorem obligari, ut ea daret
1 faceret et, si non fecisset, poenam sufferret) et ideo societatis iudicio agi posse. Duo col-
liberti societatem coierunt lucri quaestus compendii, postea unus ex his a patrono heres
institutus est, alteri legatum datum est. neutrum horum in medium referre debere respondit. 4
- 72 GARUS libro secundo cottidianarum rerum. Socius socio etiam culpae nomine [B. 12, 1, 70] S
tenetur, id est desidiae atque || negligentiae. culpa autem non ad exactissimam di- [I. 3, 25, 9 f.] 255
ligehtiam dirigenda est: sufficit etenim talem diligentiam communibus rebus adhibere, quam
suis rebus adhibere solet, quia qui parum diligentem sibi socium adquirit, de se queri debet.
- 73 UPLIANUS libro primo responsorum. Maximino respondit, si societatem uni- [B. 12, 1, 71] Sf
uersarum fortunarum coierint, id est earum quoque rerum, quae postea cuique adquирentur, 10
hereditatem cuius eorum delatam in commune redigendam. idem Maximaе respondit, si
societatem uniuersarum fortunarum ita coierint, ut quidquid erogetur uel quaereretur com-
munis lucri atque impendii essem, ea quoque, quae in honorem alterius liberorum erogata
sunt, utrisque inputsanda. 14
- 74 PAULUS libro sexagensimo secundo ad edictum. Si quis societatem contraxerit, [B. 12, 1, 72] E
quod emit ipsius fit, non commune: sed societatis iudicio cogitur rem communicare.
- 75 CELSUS libro quinto decimo digestorum. Si coita sit societas ex his partibus, [B. 12, 1, 73] E
quas Titius arbitratus fuerit, si Titius antequam arbitraretur decesserit, nihil agitur: nam
id ipsum actum est, ne aliter societas sit, quam ut Titius arbitratus sit. 19
- 76 PROCOLUS libro quinto epistularum. Societatem mecum coisti ea condicione, [B. 12, 1, 74] E
ut Nerua amicus communis partes societatis constitueret: Nerua constituit; ut tu ex triente
socius essem, ego ex besse: quaeris, utrum ratum id iure societatis sit an nihilo minus ex
aequis partibus socii simus. existimo autem melius te quaeceiturum fuisse, utrum ex his
partibus socii essemus quas is constituisse, an ex his quas uirum bonum constituere oportuisset.
arbitrorum enim genera sunt duo, unum eiusmodi, ut siue aequum sit siue iniquum,
parere debeamus (quod obseruatur, cum ex compromisso ad arbitrum itum est), alterum
eiusmodi, ut ad boni uiri arbitrium redigi debeat, etsi nominatim persona sit comprehensa,
cuius arbitratu fiat
- 77 PAULUS libro quarto quaestionum. (ueluti cum lege locationis comprehensum [B. 12, 1, 75] *P
est, ut opus arbitrio locatoris fiat): 30
- 78 PROCULUS libro quinto epistularum. in proposita autem quaestione arbitrium [B. 12, 1, 76] E
uiri boni existimo sequendum esse, eo magis quod iudicium pro socio bonae fidei est.
- 79 PAULUS libro quarto quaestionum. Unde si Neruae arbitrium ita prauum [B. 12, 1, 77] *P
est, ut manifesta iniquitas eius appareat, corrigi potest per iudicium bonae fidei. 34
- 80 PROCULUS libro quinto epistularum. Quid enim si Nerua constituisse, ut [B. 12, 1, 78] Ef
alter ex millesima parte, alter ex duo millesimis¹ partibus socius esset? illud potest con-
ueniens esse uiri boni arbitrio, ut non utique ex aequis partibus socii simus, ueluti si
alter plus operae industriae gratiae pecuniae in societatem collaturus erat.

F[P(VU)]

¹ undemille millesimis (*similiter Bilderdyk*)?

1 promissoram *F*² 3 posteasunus *F* (*em. f.*)
5 rerum] *F*¹*P*², rerum siue aureorum *F*²*P*⁴*U*:
u. ad D. 17, 1, 2 6 id est] idem *P* | culpae
autem *F* 7 sufficit enim *PU Inst.* 8 suis] sibi *F*¹
9 maximano *P*², maximiano *VU* 10 quae
*om. F*¹ | adquiruntur *P* 11 communem *P* |
ab idem *l. inc. FU* | idem 'libro' maximinae
*F*², idem maximino *P*, idem maximiano *V*²,
idem maximie maximino *U*, *inc. V*² 13 esset]
PU, esse *F* 14 utrisque] *F*²*PVU*, utrisque
*F*², utrinque *Taur.*: τὸ δοθέν ... πάντες λο-
γιζόνται *B* (*Anon.*) 17 quinto decimmo *F*,
u. V. ix U | si coita] societa *F*² 20 procul-
lus] sic etiam *BS* (*πλ.*): Παγ. *B* (*certe cod.*

Coisl.) 21 partes] *dett. cum BS* (*πλ.*): τὰ
μέρη, partem *libri* | constitueres *F*² (*em. F*¹)
22 bisse *F*² | quaeritur *PU*² | societas *F*² |
an *om. F*¹ 24 quas uir. | quam uir. *P*² | con-
stituiss'ere *F*² 25 eiusmodi] ex huiusmodo
*P*², ex huiusmodi *V*, est huiusmodi *P*² 26 pa-
rere tur' *F*² 27 ut ad' *F*² | compr'a'hensta *F*²
29 libro iii *P* | locutionis *P*² | compr'a'hen-
sum *F*² 32 eu magis *F*² 35 ut] *fPU*, et *F*
36 duo] duabus *fU*², *om. P*²: ἐμὲ μὲν χιλιοστόν,
ἔτερον δὲ χιλιοστόν ἀποφέρεθαι μέρος καὶ
ἄγτον *BS* (*πλ.*): *scr.* undemille millesimis |
millesimus *P*² 38 gratia *FU* | pecuniam *F*²,
pecunia *U* | erat' *F*², est *V*

- 81 PAPINIANUS libro nono quaestionum. Si¹ socius pro filia dotem promisit et [B. 12, 1, 79] *P*
 prius quam solueret herede ea relictā deceſſit: quae postea² cum marito de³ exigenda
 dote egit, accepto liberata est. quaesitum est, an, si pro socio ageret, dotis quantitatē
 praecipere deberet, si forte conuenisset inter socios, ut de communi dos constitueretur.
 dixi pactum non esse iniquum, utique si non de alterius tantum filia conuenit: nam si com- 5
 mune hoc pactum fuit, non interesse, quod alter solus filiam habuit. ceterum si numeratam
 dotem pater defuncta in matrimonio filia reciperasset, reddi pecuniam societati debuisse,
 pactum ex aequitate sic nobis interpretantibus. quod si salua societate diuortio matrimoniū || solutum foret, cum sua causa dotem reciperari, scilicet ut ea uel alii marito dari f. 255'
 possit. nec, si prior maritus facere non posset, denuo de societate constituendam dotem, 10
 nisi si nominatim ita conuenisset. uerum in proposito largiter *interesse* uidebatur, dos nu-
 merata esset an uero promissa: nam si filia datam dotem, posteaquam patri heres exstitit,
 iure suo receperisset, non esse referendam pecuniam societati, quam mulier habitura fuit, etsi
 alius heres exstitisset: quod si accepto a marito liberata esset, nequaquam imputari posse
 societati non solutam pecuniam. 15
- 82 IDEM libro tertio responsorum. Iure societatis per socium aere alieno socius [B. 12, 1, 80] *P*
 non obligatur, nisi in communem arcā pecuniae uersae sunt.
- 83 PAULUS libro primo manualium. Illud quaerendum est, arbor quae in con- [B. 12, 1, 81] *P*
 finio nata est, item lapis qui per utrumque fundum extenditur an, cum succisa arbor uel
 lapis exemptus eius sit cuius fundus, pro ea quoque parte singulorum esse debeat, pro 20
 qua parte in fundo fuerat? an qua ratione duabus massis duorum dominorum fatis tota
 massa communis est, ita arbor hoc ipso, quo⁴ separatur a solo propriamque substantiam
 in unum corpus redactam accipit, multo magis pro induiso communis fit, quam massa?
 sed naturali conuenit rationi et postea tantam partem utrumque habere tam in lapide quam
 in arbore, quantam et in terra habebat. 25
- 84 LABEO libro sexto posteriorum a Iauoleno epitomatorum. Quotiens iussu [B. 12, 1, 82] *A*
 alicuius uel cum filio eius uel cum extraneo societas coitur, directo cum illius persona agi
 posse, cuius persona in contrahenda societate spectata sit.

F[P(VU)]

¹ si del. (*Hal.*) ² posteaquam (*Hal.*)? ³ non *ine.* ⁴ quod?

1 libro xi *P* 2 reliquo *F* | de exigenda
 dote egit] non aliter legisse Graecos ostendit
 interpretatio licet peruersa *BS* (πλ.): ὁ γάμος
 ... διελύθη. Η ἐμή θυγάτηρ ἀπῆται τὸν ἄνδρα τὴν
 προίκα· οὐκ ἀναγκασθήσεται ὁ ἔμος γαμβρός ταῦτα
 ἀποδούναι τῇ γαμετῇ: sed uidetur scr. de non
 exigenda 3 si pro] pro *P* *U* 4 socius *F* |
 ut] et *F* 5 non esse iniquum] non esse
 quod alter solus filiam habuit ceterum si nu-
 meratam iniquum *P* 7 pecuniam (pecunia
P) societati debuisse *PV* 8 matrimonium] *F*
 (sed rimonium in lit. a m. rec.) *PU* cum *BS*: ei
 δὲ καὶ κοινωνιας συνισταμένης ρέπουλιος ὁ γάμος
 διελύθη 9 alio *F* *PV*, inc. *U* 11 uerum]

uenit *F* | proposito] pro sotio *P* | largiter
 interesse] *PV* *U* cum *BS*: πολλὰ τις ἔστι δια-
 φορά, largiter inesse *V*, largiter esse *F* | uide-
 uatur *F* 12 extiterit *PU* 14 a om.
P *V* | posset *P* 16 alieno *P* 18 querendū
 arbor *F* (*suppl. f.*) | confinio *F*, con-
 fusio *P* 19 arbor] arbore *FP*, arbor est *P* *U*
 21 duoquā dom. *F* | conflatis *PV* *U* cum loco
 simili D. 10, 3, 19 pr. 22 commonis *F* | sub-
 substantiam *P* 23 fit] sit *P* 24 rationi]
Brenm., ratione *FP* *U*, rationem *P* 26 a
 iauoleno] diaboleno *P* 27 persona 'a'gi *F*
 28 contra'henda' *F* | spectata sit] spectata
 est *P*, spectatur *VU*, inc. *U*